

บทที่ 2

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและวรรณกรรมปริทัศน์

ในบทนี้จะนำเสนอทฤษฎีและแนวคิดเบื้องต้นของดุลบัญชีเดินสะพัด รวมทั้งปัจจัยกำหนดต่าง ๆ ได้แก่ ภาษีศุลกากร , อัตราแลกเปลี่ยน/การลดค่าเงินและการลงทุนทางตรงจากต่างประเทศ โดยอาศัยทฤษฎีหรือแนวคิดที่กำลังพัฒนาอยู่ เพื่อที่จะทำความเข้าใจในเบื้องต้นและเป็นกรอบความคิดสำคัญในการประยุกต์ใช้สร้างแบบจำลอง รวมทั้งวิเคราะห์ผลที่ได้จากแบบจำลอง และในส่วนของสองจะเป็นการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นสร้างความเข้าใจเพิ่มเติมจากทฤษฎีที่ได้กล่าวถึง โดยแบ่งเป็น

2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับดุลบัญชีเดินสะพัด

ดุลบัญชีเดินสะพัด (Current Account Balance) เป็นดุลบัญชีที่บันทึกรายการธุรกรรมระหว่างประเทศทางการค้าและการบริการ โดยที่เป็นส่วนหนึ่งของดุลการชำระเงิน (Balance of Payment)

ด้วยเหตุที่ดุลบัญชีเดินสะพัดประกอบด้วยธุรกรรมด้านการค้าและการบริการทำให้ดุลบัญชีเดินสะพัด ประกอบด้วย 2 บัญชีหลัก คือ

2.1.1) ดุลการค้า (Trade Balance) ซึ่งเป็นการบันทึกธุรกรรมระหว่างประเทศในส่วนของ การค้าระหว่างสินค้าเข้า (Import goods) และสินค้าออก (Export goods) การนำเข้าสินค้าซึ่งจะก่อให้เกิดรายจ่ายจะถูกบันทึกลงในด้านเดบิต (Debit) ของบัญชี ส่วนการส่งออกสินค้าซึ่งจะก่อให้เกิดรายได้จะถูกบันทึกลงในด้านเครดิต (Credit) ของบัญชี หากส่วนของเดบิตมากกว่าเครดิต แสดงว่าดุลการค้าขณะนั้นมีการขาดดุล (Deficit) และหากส่วนของเครดิตมากกว่าเดบิต แสดงว่าดุลการค้าขณะนั้นมีการเกินดุล (Surplus)

2.1.2) ดุลบริการ (Service Balance) เป็นการบันทึกธุรกรรมระหว่างประเทศที่มีส่วนประกอบต่าง ๆ ดังนี้ คือ

2.1.2.1 ด้านรายรับ (Service Reciept) มีค่าระวางและประกันภัย, การท่องเที่ยว, รายรับจากการลงทุน, การเดินทางอื่น ๆ , รายรับรัฐบาล และบริการอื่น ๆ

2.1.2.2 ด้านรายจ่าย (Service Payment) มีค่าระวางและประกันภัย, การท่องเที่ยว, รายจ่ายจากการลงทุน, รายจ่ายรัฐบาล, การเดินทางอื่น ๆ และบริการอื่น ๆ

ในกรณีของประเทศไทยได้ใช้วิธีการบันทึกดุลบัญชีบริการโดยแยกเป็นองค์ประกอบดังกล่าวมาจนถึงปี 2532¹ ซึ่งได้แยกดุลบริการออกเป็น ดุลบริการ (Service Account) กับรายได้ (Income) ตามวิธีการจัดเก็บของกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund - IMF) โดยแยกส่วนของรายได้จากการลงทุนและผลตอบแทนจากแรงงาน มาเป็นส่วนของรายรับของรายได้ (Income Reciept) และการส่งกลับผลตอบแทนจากการลงทุนเป็นส่วนของรายจ่ายรายได้ (Income Payment) อย่างไรก็ตาม ในกรณีของดุลบริการ (Currnet Transfer) ซึ่งประเทศไทยรวมเอาไว้ในดุลบัญชีเดินสะพัดด้วยนั้น จะไม่ได้กล่าวถึงในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

2.2 สมการเอกลักษณ์ของระบบเศรษฐกิจแบบเปิด (Open Economy Identities)

ในระบบเศรษฐกิจแบบเปิด รายได้ประชาชาติ (National Income) มีลักษณะเฉพาะซึ่งต่างจากระบบเศรษฐกิจแบบเปิด ทำให้วิธีการวิเคราะห์ลักษณะของระบบเศรษฐกิจย่อมต่างกันด้วย ตัวดุลบัญชีเดินสะพัดเองก็เป็นส่วนหนึ่งของลักษณะของระบบเศรษฐกิจแบบเปิด เราจึงควรนำแนวคิดพื้นฐานในเรื่องดังกล่าวมาพิจารณา จากสมการรายได้ประชาชาติโดยใช้ผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (Gross Domestic Product) เป็นตัววัดดังสมการ²

$$Y = C + I + G + X - M \quad \dots\dots\dots (2.2.1)$$

- Y = ผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ
- C = การบริโภคมวลรวม
- G = รายจ่ายภาครัฐบาล
- X = การส่งออกสินค้าและบริการ
- M = การนำเข้าสินค้าและบริการ

¹ ธนาคารแห่งประเทศไทย , รายงานเศรษฐกิจรายเดือน

² Keith Pilbeam ; International Economics

$$Y_d = Y - T \quad \dots\dots\dots (2.2.2)$$

$$Y_d = C + I + G + X - M - T \quad \dots\dots\dots(2.2.3)$$

$$S = Y_d - C \quad \dots\dots\dots(2.2.4)$$

$$(X - M) = (S - I) + (T - G) \quad \dots\dots\dots(2.2.5)$$

$$Y_d = \text{รายได้ที่หักภาษีแล้ว}$$

$$S = \text{การออม}$$

จะเห็นได้ว่าจากสมการรายได้ประชาชาติในกรณีเศรษฐกิจแบบเปิดนั้น ดุลบัญชีเดินสะพัด ซึ่งก็คือ $X - M$ ในสมการที่ (2.2.5) จะเท่ากับ ช่องว่างระหว่างการออมกับการลงทุนของเอกชน (Saving - Investment Gap) ซึ่งเท่ากับ $S - I$ รวมกับดุลงบประมาณ (Government Balance) ซึ่งเท่ากับ $T - G$ นั้นเอง

ตัวทวีคูณของดุลบัญชีเดินสะพัด (Current Account Multiplier)

จากสมการที่ (1) นำมาจัดรูปใหม่

$$Y - C + I - G + M - X = 0 \quad \dots\dots\dots (2.2.6)$$

จากสมการการบริโภคมวลรวมขึ้นกับรายได้

$$C = C_a + cY \quad \dots\dots\dots (2.2.7)$$

จากสมการการนำเข้าขึ้นกับรายได้

$$M = M_a + mY \quad \dots\dots\dots(2.2.8)$$

โดยที่ C = Marginal propensity to consume

m = Marginal propensity to import

จะได้สมการ (6) ในรูปใหม่

$$Y = C_a + cY + I + G + X - M_a - mY \quad \dots\dots\dots(2.2.9)$$

$$(I - C + M)Y = C_a + I + G + X - M_a \quad \dots\dots\dots(2.2.10)$$

โดยที่ $I - C = S$ และ $S =$ marginal propensity to save

$$Y = 1/(s+m) [C_a + I + G + X - M_a] \quad \dots\dots\dots(2.2.11)$$

จากสมการที่ (2.11) นำมาหาอนุพันธ์เพื่อดูการเปลี่ยนแปลงจะได้สมการตัวทวีคูณของระบบเศรษฐกิจแบบเปิด (Open economy multiplier)

$$dY = 1/(s+m) [dC_a + dI + dG + dX - dM_a] \quad \dots\dots\dots(2.2.12)$$

ในการหาตัวทวีคูณของดุลบัญชีเดินสะพัด ($X - M$) จะนำสมการที่ (2.10) มาจัดรูปใหม่

$$Y(s+m) - C_a + M_a - I - G - X = 0 \quad \dots\dots\dots(2.2.13)$$

หารด้วย $(s+m)$ และคูณด้วย m ตลอดสมการจะได้

$$mY - m/(s+m) [C_a + M_a + I + G + X] = 0 \quad \dots\dots\dots(2.2.14)$$

บวก M และ X ลงไปทั้ง 2 ข้างของสมการ

$$CA = X - M = X - M_a - m/(s+m) [C_a - M_a + I + G + X] \quad \dots\dots\dots(2.2.15)$$

CA = Current Account Balance

หาอนุพันธ์ตลอดสมการ (Total Differentiation) จะได้

$$dCA = dX - dM_a - m/(s+m) [dC_a - dM_a + dI + dG + dX] \quad \dots\dots\dots(2.2.16)$$

สมการที่ (2.2.16) เป็นสมการตัวทวีคูณของดุลบัญชีเดินสะพัด

2.3 ฟังก์ชันการนำเข้า / ส่งออกสินค้า และดุลบริการ

ในส่วนนี้จะเป็นการวิเคราะห์การนำเข้า ส่งออกทั้งสินค้าและบริการโดยอาศัยทฤษฎีที่มีการศึกษาเอาไว้ ซึ่งจะทำให้เราเข้าใจถึงเหตุผลของตัวแปรสำคัญ ๆ ในแบบจำลองที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เพื่อที่จะได้เป็นการยืนยันความถูกต้องของแบบจำลองนั้นๆ ในทางทฤษฎี

2.3.1 ฟังก์ชันการนำเข้า (Import Function)

ในทางทฤษฎีแล้วความต้องการสินค้านำเข้า (Import Demand) ในกรณีที่สินค้านำเข้านั้นทดแทนกับสินค้าในประเทศอย่างสมบูรณ์ (Perfect Substitution) สินค้านำเข้านั้นจะมีปริมาณเท่ากับ Excess Demand ของสินค้านั้น ๆ ภายในประเทศ คือ

$$M = D - S \quad \dots\dots\dots(2.3.1)$$

M = สินค้านำเข้า

D = ความต้องการสินค้าในประเทศ

S = ปริมาณสินค้าที่ผลิตได้ในประเทศ

โดยที่ ปริมาณความต้องการ (D) ขึ้นอยู่กับ ราคา (P) และกิจกรรมทางเศรษฐกิจหรือรายได้ (A) ขณะที่ปริมาณสินค้าที่ผลิตได้ในประเทศ (S) ขึ้นอยู่กับราคา (P) และเงื่อนไขการผลิตภายในประเทศ (Z^S) โดยเขียนในรูปฟังก์ชันได้ดังนี้

$$M = D(P, A) - S(P, Z^S) \quad \dots\dots\dots(2.3.2)$$

$$M = M(P, A, Z^S) \quad \dots\dots\dots(2.3.3)$$

โดยที่ $m_1 < 0$, $m_2 > 0$, $m_3 >> 0$

(m_1 , m_2 , m_3 คือ ค่าสัมประสิทธิ์หน้าตัวแปร P, A, Z^S ตามลำดับ)

โดยที่ความยืดหยุ่นของการนำเข้า E^m จะแปรตามความยืดหยุ่นของ Demand และ Supply ของสินค้านั้น ๆ

ในกรณีที่สินค้าอื่นๆ ไม่มีการผลิตในประเทศหรือมีปริมาณต่ำค่าความยืดหยุ่นของความต้องการสินค้าเข้าจะใกล้เคียงกับความยืดหยุ่นของ Domestic Demand เพราะไม่มีผลทางด้าน Supply ภายในประเทศเข้ามามีส่วน อย่างไรก็ตามข้อสมมติในกรณีที่สินค้าทดแทนกันได้สมบูรณ์กลับไม่เป็นที่นิยมกันทั่วไป เพราะว่าในสายตาผู้บริโภคแล้วแม้ว่าสินค้านั้นจะเป็นชนิดเดียวกัน แต่จะมีความแตกต่างกัน ทำให้รูปแบบสมการที่นิยมใช้กันทั่วไปคือ

$$M = M (P_m , P , A) \quad \dots\dots\dots(2.3.4)$$

โดยที่ $m_1 < 0$, $m_2 > 0$, $m_3 > 0$

(m_1 , m_2 , m_3 คือ ค่าสัมประสิทธิ์หน้าตัวแปร P_m , P , A ตามลำดับ)

และ P_m คือ ราคาสินค้านำเข้าซึ่งต่างจาก P ซึ่งเป็นราคาของ Importable หรือ Import - competing goods โดยที่ P ในสมการที่ (2.3.3) จะให้ผลในทางตรงกันข้ามกับ P ในสมการที่ (2.3.4) กล่าวคือ หาก P ในสมการที่ (2.3.4) เพิ่มขึ้น หมายถึงราคาสินค้านั้น ๆ ในประเทศเพิ่มขึ้น จะทำให้มีการเปลี่ยนไปนำเข้าสินค้าที่ทดแทนกันได้ แม้จะไม่สมบูรณ์แทน

2.3.2 ฟังก์ชันการส่งออก (Export Supply / Demand)

หากมองในมุมมองของผู้ผลิตเพื่อส่งออก (Export Supply) ปริมาณสินค้าส่งออก (X^S) อาจหมายถึงปริมาณผลผลิตส่วนเกิน (Excess Supply) ที่เหลือจากการบริโภคภายในประเทศแล้ว เขียนเป็นสมการได้ ดังนี้

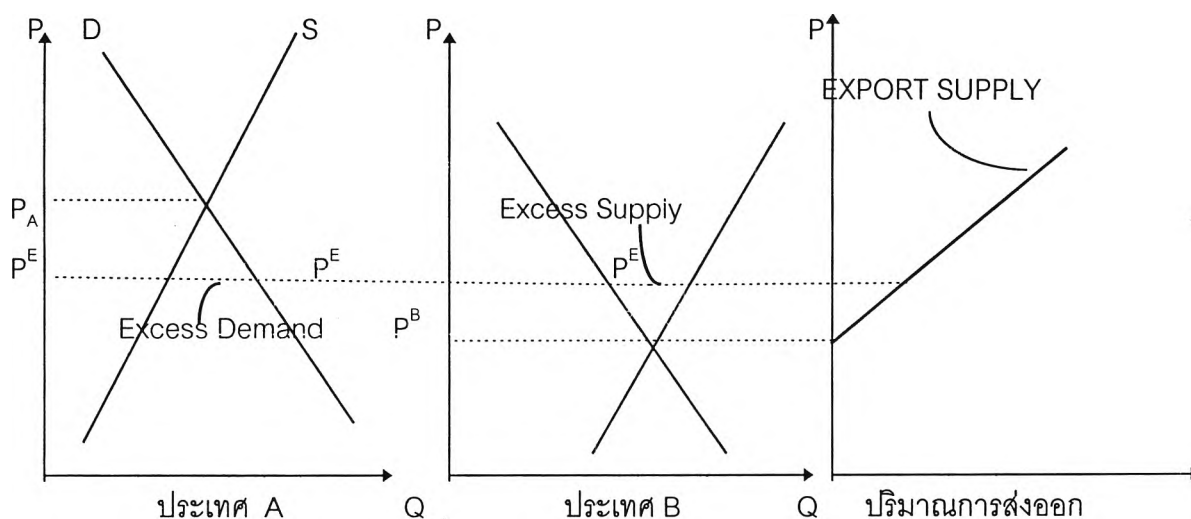
$$X^S = S - D \quad \dots\dots\dots(2.3.5)$$

โดยที่ ปริมาณผลผลิตในประเทศขึ้นอยู่กับราคา (P) และเงื่อนไขในการผลิต และความ ต้องการในประเทศขึ้นอยู่กับราคา (P) ดังนั้นเราจะสามารถเลื่อนอยู่ในรูปสมการใหม่ได้ดังนี้

$$X^S = S (P , Z^S) - D (P) \quad \dots\dots\dots(2.3.6)$$

ในกรณีดังกล่าวความยืดหยุ่นของการผลิตสินค้าส่งออกจะขึ้นอยู่กับทั้งความยืดหยุ่นของ Demand และ Supply ในประเทศ แต่หากสินค้าใดที่ผลิตเพื่อส่งออกเท่านั้น ความยืดหยุ่นของการผลิตเพื่อส่งออกจะใกล้เคียงกับความยืดหยุ่นของ Domestic Supply

ในกรณีที่สินค้าที่ผลิตในประเทศกับต่างประเทศ สามารถทดแทนกันได้อย่างสมบูรณ์ ประเทศใดจะเป็นผู้ส่งออกหรือนำเข้าขึ้นอยู่กับราคาดุลยภาพที่เกิดขึ้นเทียบกับราคาในประเทศ หากราคาดุลยภาพสูงกว่าราคาในประเทศก็จะทำให้ประเทศนั้นเป็นผู้ส่งออก ขณะที่อีกประเทศหนึ่งจะเป็นผู้นำเข้าโดยปริยาย ดังรูป

รูปที่ 2.1 : Export Supply กรณีสินค้าภายในและภายนอกสามารถทดแทนกันได้
อย่างสมบูรณ์

จากรูปที่ 2.1 จะเห็นได้ว่าราคาดุลยภาพ (P^E) ต่ำกว่าราคาภายในประเทศ A (P_A) เนื่องจากยังมีความต้องการส่วนเกิน (Excess Demand) อยู่ในขณะเดียวกันราคาดุลยภาพนั้นก็สูงกว่าราคาในประเทศ B (P_B), ทำให้ประเทศ B มีปริมาณสินค้าส่วนเกิน (Excess Supply) ในกรณีนี้ประเทศ B จึงเป็นผู้ส่งออก และความ ต้องการส่งออก (Export Supply) ของประเทศ B จึงขึ้นอยู่กับราคาที่ได้รับ (P^E) ซึ่งจะมีการปรับตัวจนเท่ากันทั้ง 2 ประเทศในที่สุด ดังนั้นในกรณีสินค้าที่สามารถทดแทนกันได้อย่างสมบูรณ์ราคาดุลยภาพจึงมีราคาเดียว และเป็นปัจจัยหลักในการกำหนดความต้องการส่งออก

สามารถทดแทนกันได้อย่างสมบูรณ์ราคาดุลยภาพจึงมีราคาเดียว และเป็นปัจจัยหลักในการกำหนดความต้องการส่งออก

ในกรณีที่มีความแตกต่างกันในราคาที่จะขายในประเทศและต่างประเทศ อันอาจเกิดจากอัตราแลกเปลี่ยนหรือมาตรการอื่นใด เราจำเป็นต้องแยกราคาภายใน (P) กับราคาที่ได้รับภายนอก (P^x) ออกจากกัน ดังนั้นเราจะได้รูปแบบสมการใหม่

$$X^S = S(P^x, P, Q) - D(P) \quad \dots\dots\dots(2.3.7)$$

โดยที่ $X_1^S, X_3^S > 0$ และ $X_2^S < 0$
(X_1^S, X_2^S, X_3^S คือ ค่าสัมประสิทธิ์หน้าตัวแปร P^x, P, Q ตามลำดับ)

Q คือ ความสามารถในการผลิตสินค้านั้น ๆ จะเห็นได้ว่าสัมประสิทธิ์หน้าตัวแปรราคาที่ได้รับ (P^x) และความสามารถในการผลิต (Q) จะเป็นบวก ขณะที่สัมประสิทธิ์หน้าตัวแปรราคาในประเทศอาจเป็นบวกหรือลบก็ได้ ขึ้นอยู่กับความยืดหยุ่นต่อราคาในประเทศของ Supply และ Demand ในประเทศ กล่าวคือ หากความยืดหยุ่นต่อราคาในประเทศของ Supply มีน้อยกว่า Demand เมื่อราคาในประเทศสูงขึ้นจะทำให้ความต้องการสินค้านั้นในประเทศลดลงมากกว่าปริมาณความต้องการขายที่ลดลง ทำให้สินค้าออกเพิ่มขึ้นเนื่องจากมี Excess Supply เพิ่มขึ้นนั่นเอง และหากความยืดหยุ่นต่อราคาในประเทศของ Supply มีมากกว่า Demand ก็จะทำให้ได้ผลในทางตรงกันข้าม

ถ้าหากเรามองจากสายตาของชาวต่างชาติที่ต้องการสินค้าส่งออกจากต่างประเทศ เราจะได้รูปแบบของความต้องการสินค้าออก (Export Demand) อีกรูปแบบหนึ่ง และถ้าเราสมมติว่าสินค้าที่ผลิตขึ้นในประเทศผู้ส่งออกทุกประเทศไม่ต่างกัน ปริมาณการส่งออกของประเทศใดประเทศหนึ่ง X^D เท่ากับ ความแตกต่างของความต้องการมวลรวมทั้งหมดของโลก (D^W) กับปริมาณความต้องการขายของประเทศอื่น ๆ ที่เป็นคู่แข่งทั้งหมด (S^W) ดังนั้น

$$X^D = D^W - S^W \quad \dots\dots\dots(2.3.8)$$

โดยที่ ความต้องการมวลรวมของโลกขึ้นอยู่กับราคาส่งออก (P^X) ซึ่งเป็นระดับเดียวกันที่ทุกประเทศในโลกได้รับและรายได้ของโลกหรือระดับกิจกรรมทางเศรษฐกิจของโลก (A^1) ดังนั้นอาจจะได้รูปแบบของสมการใหม่คือ

$$X^D = D^W(P^X, A^F) - S^W(P^X) \dots\dots\dots(2.3.9)$$

ดังนั้นความยืดหยุ่นของความต้องการส่งออกจึงขึ้นอยู่กับ ค่าความยืดหยุ่นของ World demand และความยืดหยุ่นของ World Supply ทั้งนี้หากว่าปริมาณส่งออกของประเทศนั้น ๆ มีน้อยจนไม่มีอิทธิพลต่อการกำหนดราคา ราคาที่ได้นั้นจะเป็นราคาที่กำหนดภายนอกประเทศ เราจะสามารถพิจารณาเฉพาะเส้น Export Supply ได้ แต่หากปริมาณส่งออกของประเทศนั้นมีมากจนมีอิทธิพลต่อการกำหนดราคา เราจึงจำเป็นต้องพิจารณาในส่วนของ Export Demand ด้วย

อย่างไรก็ตาม หากในกรณีที่สินค้าที่มีความแตกต่างกัน ไม่สามารถทดแทนกันได้อย่างสมบูรณ์ เราจำเป็นต้องพิจารณาราคาส่งออกของประเทศคู่แข่ง (P^1) ด้วย ดังนั้นรูปแบบของสมการจะเปลี่ยนเป็น

$$X^D = D^W(P^X, P^1, A^F) - S^W(P^1) \dots\dots\dots(2.3.10)$$

โดยที่ $D_1^W < 0$ และ $D_2^W, D_3^W, S^W > 0$

แสดงว่าเมื่อราคาส่งออกของประเทศคู่แข่ง (P^1) สูงขึ้น ความต้องการสินค้าจากประเทศคู่แข่งจะลดลง ขณะที่ความต้องการขายของประเทศคู่แข่งจะสูงขึ้น โดยเราสามารถเขียนรูปแบบของสมการที่ (2.3.9) ได้ใหม่เป็น

$$X^D = X^D(P^X, P^1, A^F) \dots\dots\dots(2.3.11)$$

โดยที่ $X_1^D < 0, X_2^D, X_3^D > 0$

(X_1^D, X_2^D, X_3^D คือ ค่าสัมประสิทธิ์หน้าตัวแปร P^X, P^1, A^F ตามลำดับ)

กรณีที่ $X_2^D > 0$ หมายความว่าเมื่อราคาสินค้าต่างประเทศสูงขึ้น จะทำให้ผู้ซื้อหันมาซื้อสินค้าจากเรามากขึ้น ถึงแม้ว่า Supply ของสินค้าออกของประเทศคู่แข่งจะเพิ่มขึ้นก็ตาม กล่าวคือ

ค่าความยืดหยุ่นไขว้ (Gross elasticity) ของสินค้าออกของเรามีค่าสูงกว่าค่าความยืดหยุ่นต่อราคาของ Supply สินค้าออกของประเทศคู่แข่ง

2.3.3 รูปแบบของฟังก์ชัน (Functional Form)

ในการประมาณค่าแบบจำลองการนำเข้าและส่งออกสินค้านั้น เราสามารถเลือกนำเอารูปแบบของฟังก์ชันทั้งรูปแบบ Linear และ Double Lag-Linear ได้ ทั้งนี้หลักเกณฑ์ในการเลือกรูปแบบฟังก์ชันที่เหมาะสม ขึ้นอยู่กับเครื่องหมายของสัมประสิทธิ์หน้าตัวแปรและค่าสถิติที่ได้จากการประมาณค่าต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นค่า R-square, Durbin-Watson Statistic, ค่า F-statistic และอื่น ๆ

ในการประมาณค่าแบบจำลองการนำเข้าและส่งออก สิ่งสำคัญประการหนึ่งที่จะนำมาใช้ในการวิเคราะห์ก็คือ ค่าความยืดหยุ่นต่อราคาและรายได้ (Price and Income elasticity) ซึ่งวิธีการคำนวณค่าความยืดหยุ่นดังกล่าวในแต่ละรูปแบบฟังก์ชัน ก็แตกต่างกันดังเช่น ในรูปแบบสมการแบบ Log-Linear เราจะได้ค่าความยืดหยุ่นต่อราคาและรายได้ เท่ากับค่าสัมประสิทธิ์หน้าตัวแปรราคาและรายได้ตามลำดับ เช่น

$$\ln IM = a_0 + a_1 \ln (P^M / P) + a_2 \ln Y \dots\dots\dots(2.3.12)$$

โดยที่ P^M = ราคานำเข้า , P = ราคาสินค้าในประเทศ
 $a_0, a_2 > 0$ และ $a_1 < 0$

ค่า a_1 ที่ได้จะเท่ากับ ความยืดหยุ่นต่อราคานำเข้า (Import Price Elasticity) และค่า a_2 ที่ได้จะเท่ากับความยืดหยุ่นต่อรายได้ (Income Elasticity) ของการนำเข้า

แต่ในรูปแบบของ Linear ค่าความยืดหยุ่นจะได้รับการคำนวณตามสูตรของความยืดหยุ่น และสัมประสิทธิ์หน้าตัวแปรราคาและรายได้จากสมการรูปแบบ Linear จะมีค่าเท่ากับ Slope ของเส้นที่แสดงความเปลี่ยนแปลงปริมาณการนำเข้าเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงในตัวแปรนั้น ๆ เช่น

$$IM = b_0 + b_1 (P^M / P) + b_2 Y \dots\dots\dots(2.3.13)$$

โดยที่ $b_0, b_2 > 0$ และ $b_1 < 0$

ค่า b_2 ที่ได้จะมีค่าเท่ากับ Marginal Propensity to import และค่าความยืดหยุ่นต่อราคานำเข้า จะเท่ากับ

$$\epsilon^P = b_1 (P^m / P) / M \dots\dots\dots(2.3.14)$$

P^m = ราคานำเข้าเฉลี่ย, P = ราคาสินค้าในประเทศเฉลี่ย, M = ปริมาณการนำเข้าเฉลี่ย

ส่วนค่าความยืดหยุ่นต่อรายได้จะเท่ากับ

$$\epsilon^Y = b_2 (Y / M) \dots\dots\dots(2.3.15)$$

Y = รายได้เฉลี่ย

2.3.4 แบบจำลองด้านดุลบริการ

ในการศึกษาทางด้านดุลบริการ (Service Balance) ระหว่างประเทศได้มีผู้ให้กรอบแนวคิดทางด้านทฤษฎีเอาไว้หลายท่านด้วยกัน โดยที่ Thammaun and Somchai³(1989) ได้ทำการรวบรวมเอาไว้ได้กล่าวถึง คำจำกัดความที่ Bhagwati ได้ให้เอาไว้เกี่ยวกับการค้าบริการระหว่างประเทศ (International Trade in Service) โดย Bhagwati แบ่งการค้าบริการออกเป็น 2 กลุ่มหลัก ๆ คือ

1. กลุ่มที่ไม่มีการเคลื่อนย้ายทั้งผู้จัดหาบริการ (Immobile Provider) และผู้ใช้บริการ (Immobile User) โดยที่บริการนั้นสามารถทำการซื้อขายกันได้แม้จะไม่มี การปรากฏตัวของผู้จัดหา และผู้ใช้บริการนั้น ๆ เช่น การประกันภัย, ระบบธนาคารอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic banking), ระบบการส่งผ่านข้อมูล (Data transmission) โดยอาศัยเทคโนโลยีสมัยใหม่ในการบริการเหล่านี้

³Thammanun Pongsrikul and Somchai Ratanakomut ; " Trade in service " , Thailand in international Economic community , TDRl Year - End conference , (December , 1989)

2. กลุ่มที่ต้องมีการเคลื่อนย้ายทางกายภาพของผู้จัดหาและ/หรือผู้ใช้ โดยแบ่งเป็น

2.1 กลุ่มบริการแก่ผู้บริโภค (Consumer Service) เมื่อมีความต้องการบริการนั้น โดยที่ผู้จัดหาบริการจะมีการเคลื่อนย้ายมากกว่าผู้ใช้บริการ เช่น บริการตัดผม, ตัดเสื้อผ้า และการบรรยาย เป็นต้น

2.2 กลุ่มบริการที่ผู้จัดหามีการเคลื่อนย้ายแก่ผู้ใช้บริการไม่เคลื่อนย้าย โดยผู้ให้บริการจะต้องไปอยู่ในที่ผู้ใช้บริการอยู่เท่านั้น จึงจะทำการบริการได้ เช่น การรับเหมาก่อสร้าง, การสำรวจแหล่งแร่ธาตุ เป็นต้น

2.3 กลุ่มบริการที่ผู้จัดหาไม่มีการเคลื่อนย้ายแต่ผู้ใช้บริการต้องเคลื่อนย้าย โดยผู้จัดหาบริการจะต้องสร้างสถานที่ที่จะให้บริการในประเทศของตนเอง และผู้ใช้บริการจะเป็นผู้เคลื่อนย้ายมาใช้บริการเอง เช่น บริการโรงพยาบาล, โรงแรม, สถาบันการศึกษา หรือเราอาจรวมกลุ่มบริการที่ 2.1 เข้ามาอยู่ในกลุ่มนี้ได้ด้วยเช่นกัน

ในด้านรูปแบบของแบบจำลองบริการนั้น Sapir and Lutz (1981) ได้ทำการพิสูจน์ว่า ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศนั้น สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการค้าบริการและอธิบายการค้าบริการได้ ทฤษฎีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบได้ (Comparative Advantage) ในแบบจำลองนั้นใช้ สัดส่วนรายรับต่อรายจ่ายบริการนั้น ๆ (Ratio of export to imports of particular service) เป็นตัวแปรตาม (Factor endowment) ขนาด (Scale), ปริมาณการค้า (Trade), ต้นทุนด้านบุคคลากร (Human capital) และอื่น ๆ เป็นตัวแปรอิสระ

ในกรณีของประเทศไทย ชัยวัฒน์ วิบูลย์สวัสดิ์⁴ (2522) ได้ริเริ่มศึกษาแบบจำลองรายรับรายจ่ายบริการของไทย โดยแบ่งออกเป็น

1. ค่าระวางและประกันภัย (รายรับ)

$$TP^* = a_0 + a_1X \quad (\text{เครื่องหมาย} + \text{แทนด้านรายรับ}) \dots\dots\dots(2.3.16)$$

โดยที่ $X =$ มูลค่าการส่งออกรวม

2. การท่องเที่ยว

⁴ ชัยวัฒน์ วิบูลย์สวัสดิ์ ; "แบบจำลองดุลบริการและการเคลื่อนย้ายเงินทุนเอกชนในดุลการชำระเงิน" ธนาคารแห่งประเทศไทย , มิ.ย. 2522

$$TV^+ = a_2 + a_3Y - a_4ERT + a_5D_{66} \quad \dots\dots\dots(2.3.17)$$

$$TV^- = a_6 + a_7Y \quad (\text{เครื่องหมาย - แทนด้านรายจ่าย}) \dots\dots\dots(2.3.18)$$

โดยที่ Y_F = รายได้ของต่างประเทศ

ERT = อัตราแลกเปลี่ยนที่แท้จริงถ่วงน้ำหนัก

Y = รายได้ประชาชาติ

D_{66} = ตัวแปรหุ่น (Dummy variable) แทนการเข้ามาของกองทัพอเมริกันในปี 1966

3. รายได้จากการลงทุน

$$IY^+ = a_8 + a_9FX_{t-1} + a_{10}r_F \quad \dots\dots\dots(2.3.19)$$

$$IY^- = a_{11} + a_{12}L_{t-1} \quad \dots\dots\dots(2.3.20)$$

โดยที่ FX_{t-1} = ทุนสำรองระหว่างประเทศเมื่อปีก่อนหน้า 1 ปี

r_F = อัตราดอกเบี้ยระหว่างประเทศ

L_{t-1} = หนี้ระหว่างประเทศเมื่อปีก่อนหน้า 1 ปี

4. บริการอื่นๆ

$$OS^+ = a_{13} + a_{14}(M + X) + a_{15}Y \quad \dots\dots\dots(2.3.21)$$

$$OS^- = a_{16} + a_{17}Y \quad \dots\dots\dots(2.3.22)$$

$M + X$ = มูลค่าการค้ารวม (Total Trade value)

ภายหลังจากงานศึกษาของ ชัยวัฒน์ วิบูลย์สวัสดิ์ (2522) ดังกล่าวแล้ว ผู้ทำการศึกษา ด้านดุลบริการรายอื่น ๆ ก็ส่วนแล้วแต่ยึดถือโครงสร้างแบบจำลองของ ชัยวัฒน์ (2522) เป็นหลัก เช่น Pawanud lamnawachat (1992)³ ได้รวมเอาตัวแปรอิสระที่สำคัญ ๆ มาอธิบาย รายรับและ รายจ่ายรวมจากการบริการ ดังนี้

รายรับจากการบริการ : ราคาสัมพัทธ์ (Relative Price), รายได้ของต่างประเทศ (foreign Income), เงินทุนสำรองระหว่างประเทศ, อัตราดอกเบี้ยระหว่างประเทศ

รายจ่ายจากการบริการ : รายได้ประชาชาติของไทย, ราคาสัมพัทธ์, หนี้ระหว่างประเทศ
ของไทย, การลงทุนจากต่างประเทศ, อัตราดอกเบี้ยระหว่างประเทศ

โดยที่ตัวแปรแต่ละตัวต่างก็อาศัยวิธีการอธิบายเดียวกับ ชัยวัฒน์ (2522) เป็นหลัก

2.4. ทฤษฎีภาษีศุลกากร

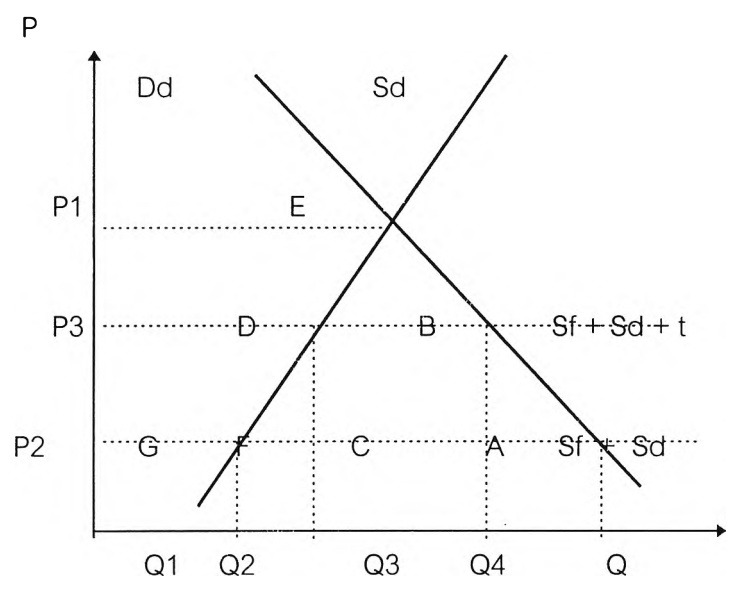
ในทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ได้กล่าวถึงผลกระทบของการจัดเก็บภาษีศุลกากร ไว้หลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นปริมาณการผลิตภายในประเทศ, ปริมาณการบริโภค และสวัสดิการ (Welfare) แต่ในส่วนนี้จะกล่าวถึงผลของการเก็บภาษีศุลกากรที่มีต่อราคาและทำให้ความต้องการเปลี่ยนแปลงไปจนกระทั่งมีผลต่อปริมาณการค้าในที่สุด โดยการเก็บภาษีในสินค้าประเภทใดประเภทหนึ่ง จะทำให้ความต้องการสินค้านั้น ๆ ลดลงเนื่องจาก

- 1) ผู้บริโภคจะซื้อสินค้าอื่น ๆ ที่ทดแทนกันได้
- 2) รายได้ที่แท้จริง (Real Income) ของผู้บริโภคลดลงเนื่องจากราคาสินค้าที่สูงขึ้น

ความต้องการที่ลดลงทำให้ปริมาณการค้าลดลงด้วย ทั้งนี้เราสามารถแบ่งประเภทของปริมาณการค้าที่ลดลงได้เป็น 2 ประเภทคือ

2.4.1) ประเทศที่เก็บภาษีศุลกากรเป็นประเทศเล็ก (Small Economy)

การที่ประเทศผู้เก็บภาษีศุลกากรเป็นประเทศเล็กทำให้ ไม่มีบทบาทในการกำหนดราคาในตลาดโลกมากนัก ภาษีศุลกากรที่จัดเก็บจึงทำให้ราคาสินค้าในประเทศผู้จัดเก็บสูงขึ้นเอง ขณะที่ในตลาดต่างประเทศไม่เปลี่ยนแปลง ดังรูป

รูปที่ 2.2 กรณีผู้เก็บภาษีเป็นประเทศเล็ก (Small country)

จากรูป ในประเทศ ก. มีความต้องการซื้อและขายสินค้าชนิดหนึ่งตามเส้น Demand - D^d และ Supply - S^d ทำให้ได้ดุลยภาพ ณ จุด E ราคาสินค้า เท่ากับ P_1 เมื่อยังไม่มีการค้าระหว่างประเทศ, เมื่อมีการนำเข้าสินค้าดังกล่าว เมื่อยังไม่มีภาษีในช่วงแรก ราคาที่ได้รับคือ P_2 (ซึ่งต่ำกว่า P_1) และสมมติว่าเส้น Supply ของสินค้านี้ในตลาดโลกมีค่าเป็นอนันต์ (Infinity) เนื่องจากประเทศ ก. เป็นประเทศเล็ก จำนวนสินค้าไม่ว่าจะเป็นเท่าใดก็ตาม จะต้องรับราคา P_2 เสมอ เส้น Supply ใหม่ที่ได้คือเส้น $S_f + S_d$ เมื่อเส้น $S_d + S_f$ พบกับเส้น Demand เดิม (D_d) ทำให้เกิดดุลยภาพใหม่ขึ้นที่จุด A ปริมาณที่บริโภคเท่ากับ OQ_4 โดยผลิตเองในประเทศ OQ_1 และนำเข้า Q_1Q_4

ต่อมามีการเก็บภาษีศุลกากรในอัตรา t ของมูลค่าสินค้า ทำให้ราคาในประเทศ ก. สูงขึ้นเท่ากับภาษีที่เก็บ เส้น Supply จึงขยับขึ้นไปทั้งเส้นกลายเป็น $S_f + S_d + t$ ราคาเท่ากับ P_3 จุดดุลยภาพใหม่จึงอยู่ที่จุด B ปริมาณสินค้าที่บริโภคลดลงจาก OQ_4 มาเป็น OQ_3 โดยแบ่งเป็นการผลิตในประเทศเพิ่มจาก OQ_1 มาเป็น OQ_2 และการนำเข้าลดลงจาก Q_1Q_4 มาเป็น Q_2Q_3

จากรูปจะเห็นได้ว่า สวัสดิการของผู้บริโภคในประเทศ ก. ลดลง ในรูปของส่วนเกินผู้บริโภค (Consumer Surplus) ที่ลดลงภายหลังการเก็บภาษีศุลกากรเท่ากับ P_3BAP_2 โดยส่วนเกินที่ลดลงนี้ ไปตกอยู่ในรูปของรายได้รัฐบาลเท่ากับ สี่เหลี่ยม PBCF หรือเท่ากับ

$$\begin{aligned} \text{รายได้รัฐบาล} &= \text{อัตราภาษี} * \text{ปริมาณนำเข้า} \\ &= P_2 P_3 * Q_2 Q_3 \end{aligned}$$

นอกจากนี้ยังเกิดผลในด้านการคุ้มครองของผู้ผลิตในประเทศ (Protective effect) โดยผู้ผลิตในประเทศสามารถผลิตได้เพิ่มจากเดิม OQ_1 มาเป็น OQ_2 อันเนื่องมาจากสินค้าในประเทศมีราคาสูงขึ้น ทำให้ผู้ผลิตในประเทศบางราย แม้จะผลิตในต้นทุนที่สูงกว่าผู้ผลิตต่างประเทศแต่ก็สามารถแข่งขันได้

2.4.2) ประเทศที่เก็บภาษีศุลกากรเป็นประเทศใหญ่ (Large Country)

การที่ประเทศผู้นำเข้าเป็นประเทศใหญ่แล้วมีการเก็บภาษีศุลกากรจะมีผลต่อราคาโลก ซึ่งต่างจากกรณีประเทศเล็ก ซึ่งไม่มีผลต่อตลาดโลก กล่าวคือ ประเทศใหญ่นั้นปริมาณการนำเข้าสินค้านั้นจะมีสัดส่วนสูงมากเมื่อเทียบกับปริมาณสินค้าทั้งหมด หากมีการลดปริมาณการนำเข้าย่อมส่งผลถึงปริมาณการค้ารวมในตลาดโลก และจะส่งผลถึงราคาในตลาดโลกด้วยในที่สุด ดังแสดงในรูป 2.3

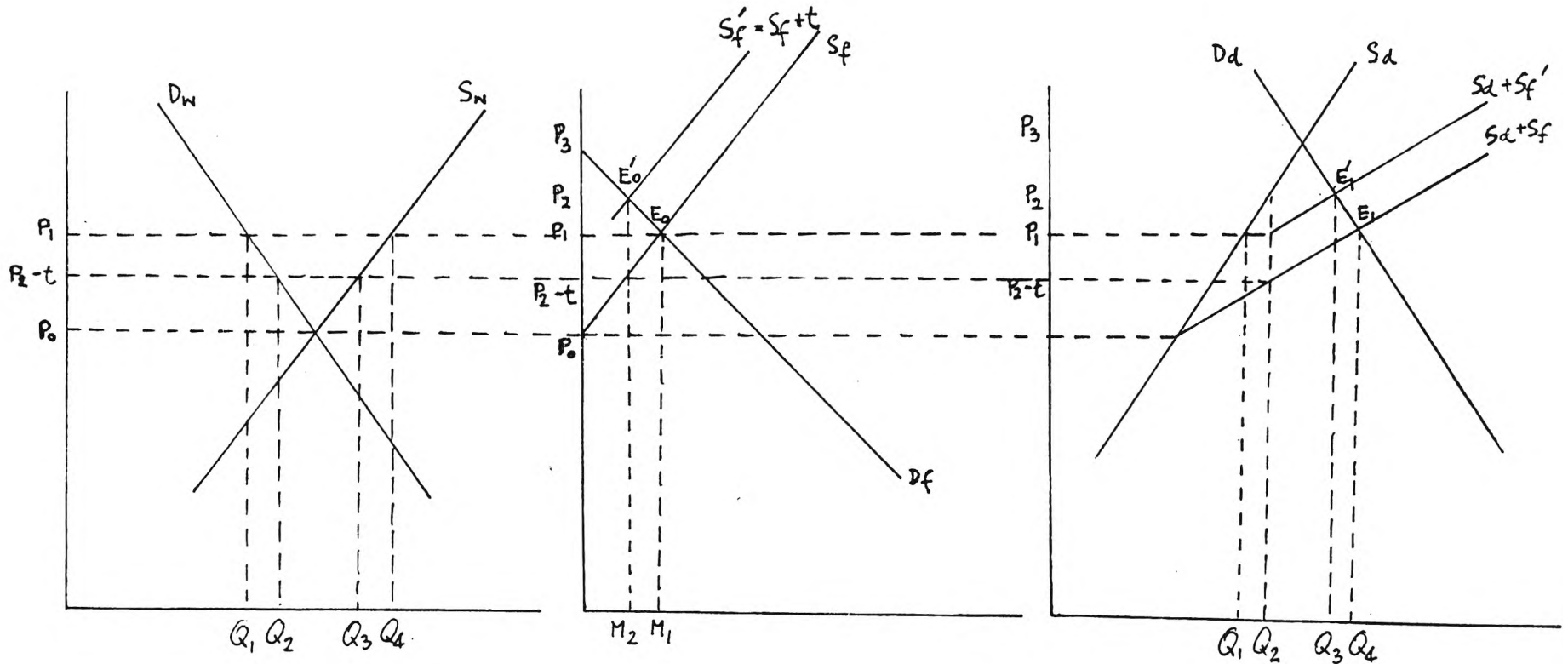
สมมติให้ประเทศ ก. เป็นประเทศใหญ่มีการนำเข้าสินค้า (X) จากตลาดโลก ซึ่งมีเส้น Demand และ Supply ดังแสดงในรูป ก. คือเส้น D_w และ S_w ตามลำดับ ซึ่งจะได้ราคาดุลยภาพของตลาดโลกเท่ากับ P_0 ในประเทศ ก. มีความต้องการส่วนเกิน (Excess Demand) ของสินค้า X อยู่ ดังแสดงในรูป ค. เส้น Demand และ Supply คือเส้น D_g และ S_g ตามลำดับ ราคาดุลยภาพเฉพาะในประเทศ ก. หากยังไม่มีการนำเข้าจะเท่ากับ P_3 เนื่องจากยังมีความต้องการสินค้า X อยู่ ณ ระดับราคาที่ต่ำกว่า P_3 ทำให้เราได้เส้น Demand และ Supply จากต่างประเทศ ดังแสดงในรูป ข คือเส้น D_f และ S_f โดยที่เส้น S_f มีลักษณะพิเศษต่างจากกรณีประเทศเล็กคือ เส้น S_f จะไม่เป็นเส้นนอน แต่จะเอียงขึ้นจากซ้ายไปขวา และมีความยืดหยุ่นมากกว่าศูนย์แต่ไม่ถึงอนันต์ เนื่องจากตลาดโลกจะมีการตอบสนองต่อราคาในประเทศ ก. จะเห็นว่าที่ราคา P_0 คือราคาดุลยภาพในตลาดโลก ตลาดโลกจะมีมีอุปทานส่วนเกิน (Excess Supply) มาขายในประเทศ ก. ทำให้ ณ ประเทศ ก. มีการค้ากับต่างประเทศ ในรูป ข เท่ากับศูนย์ และมีปริมาณสินค้า X ในตลาดในประเทศเท่ากับ

เส้น S_0 พอดี ถ้าราคาดุลยภาพสูงกว่า P_0 เมื่อใด ก็จะมีปริมาณสินค้าจากต่างประเทศเข้ามาเสนอขายตามเส้น $S_0 + S_1$ ในรูป (ค)

เมื่อราคาสินค้า X ในตลาดเท่ากับ P_1 ทำให้ประเทศ ก. มีความต้องการส่วนเกินเท่ากับ $Q_1 Q_4$ ซึ่งจะเท่ากับอุปทานส่วนเกินในตลาดโลกพอดี ในภาคการค้าระหว่างประเทศ ในรูป (ข) ราคา P_1 จะเป็นราคาดุลยภาพ ทำให้มีการนำเข้าทั้งสิ้น OM_1 ซึ่งเท่ากับ $Q_1 Q_4$ ในรูป ก. และ ค.

สมมติให้ประเทศ ก. มีการเก็บภาษีศุลกากรในอัตราตามสภาพ (Specific rate) เท่ากับ t บาท ต่อ 1 หน่วย จะทำให้เส้น Supply ที่เสนอขายจากต่างประเทศ (S_1) ในรูป (ข.) ขยับขึ้นไปทั้งเส้น เนื่องจากราคาสินค้าสูงขึ้น ขณะที่ขายสินค้าได้เท่าเดิม เส้น Supply ใหม่ คือ S'_1 จึงเท่ากับ $S_1 + t$ นั่นเอง โดยเส้น S'_1 จะมีความยืดหยุ่นเท่ากับเส้น S_1 เดิมทุกประการ เมื่อเส้น S'_1 ตัดกับเส้น D_1 เดิมจะทำให้ได้ดุลยภาพใหม่ ณ จุด E'_0 ระดับราคาขายสูงขึ้นเป็น P_2 ทำให้ประเทศ ก. นำเข้าสินค้า X เท่ากับ OM_2 และในตลาดภายในประเทศ ก. ดังรูป (ค.) เส้น S'_1 ใหม่จะทำให้เส้น Supply รวมในประเทศ ก. ขยับขึ้นไปเป็นเส้น $S_0 + S'_1$ ตัดกับเส้น D_d ที่จุด E'_1 ราคาดุลยภาพคือ P_2 ปริมาณการนำเข้าลดลงเป็น $Q_2 Q_3$ ซึ่งเท่ากับ OM_2 ในรูป (ข.)

จะเห็นว่าการเก็บภาษีศุลกากรจะทำให้ส่วนเกินผู้บริโภคได้รับลดลงจากเดิมเท่ากับ $P_2 E'_1 E_2 P_1$ เหมือนในกรณีประเทศเล็ก แต่สิ่งที่ต่างกันก็คือ ปริมาณการนำเข้าของประเทศ ก. ที่ลดลงจะมีผลต่อตลาดโลกทำให้ปริมาณสินค้ารวมในตลาดโลกเหลือมากขึ้น ราคาจึงลดลงจาก P_1 เหลือแค่ $P_2 - t$ ดังรูป (ก), (ข) ทำให้ไทยนำเข้าสินค้าจากตลาดโลกเท่ากับ $Q_2 Q_3$ ดังแสดง ทำให้เราอาจสรุปได้ว่า การเก็บภาษีศุลกากรในกรณีประเทศใหญ่จะทำให้ปริมาณการนำเข้าลดลงเหมือนกรณีประเทศเล็กแต่ราคาสินค้านำเข้าจะถูกกว่า กรณีประเทศเล็กส่งผลให้อัตราการค้า (Term of Trade) ของประเทศใหญ่ดีกว่ากรณีของประเทศเล็กเมื่อเก็บภาษีศุลกากร

(ก) ตลาดโลก หรือประเทศคู่ค้า

(ข) กรณีที่ระนาวประเทศนอกประเทศก.

(ค) กรณีที่ภายในประเทศ ก.

2.5. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับอัตราแลกเปลี่ยนและการลดค่าเงิน

ในส่วนนี้จะเป็นการนำเสนอทฤษฎีที่เกี่ยวกับอัตราแลกเปลี่ยน และผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงระดับอัตราแลกเปลี่ยน หรือการลดค่าเงิน (Devaluation) ซึ่งจะนำไปสู่ความเข้าใจเกี่ยวกับผลกระทบของดุลบัญชีเดินสะพัดจากอัตราแลกเปลี่ยนในที่สุด

2.5.1 แนวคิดและการวัดอัตราแลกเปลี่ยน⁵

อัตราแลกเปลี่ยน (Exchange rate) คือรูปแบบการวัดมูลค่าของเงินตราสกุลหนึ่งเทียบกับค่าของเงินอีกสกุลหนึ่ง หรือมูลค่าของเงินตราสกุลที่ถืออยู่ เมื่อนำไปแลกเปลี่ยนเป็นเงินตราสกุลต่างประเทศ ทำให้อัตราแลกเปลี่ยนซึ่งเป็นตัวเชื่อมโยงและเปรียบเทียบราคาสินค้าระหว่างประเทศได้ การวัดอัตราแลกเปลี่ยนสามารถทำได้ในหลายรูปแบบ เช่น หากเป็นอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างเงินตรา 2 สกุล เราเรียกว่า Bilateral exchange แฉ่งขึ้น (Appreciation) หรืออ่อนลง (Depreciation) เมื่อเทียบกับอีกสกุลหนึ่ง แต่หากเราต้องการเปรียบเทียบเป็นสกุลที่เราถืออยู่กับเงินตราต่างประเทศมากกว่า 1 สกุลขึ้นไป เรียกว่าอัตราแลกเปลี่ยนถ่วงน้ำหนัก (Effection Exchange rate) กล่าวคือ จะเป็นอัตราแลกเปลี่ยนของเงินตราสกุลหนึ่งเทียบกับเงินตราสกุลอื่น ๆ ที่มีความสำคัญหรือมีการค้าขายแลกเปลี่ยนกันมาก เช่น กรณีประเทศไทยอัตราแลกเปลี่ยน แบบถ่วงน้ำหนัก ก็ควรจะคำนวณเทียบกับเงินเยน, ดอลลาร์, ปอนด์, ดอลลาร์สิงคโปร์ ฯลฯ เป็นต้น (ดูรายละเอียดวิธีการคำนวณในส่วนของข้อมูลและภาคผนวก)

นอกจากนี้ยังมีการวัดอัตราแลกเปลี่ยนในรูปแบบที่เรียกว่า อัตราแลกเปลี่ยนที่แท้จริง (Real Exchange Rate) โดยเป็นการวัดอัตราแลกเปลี่ยนที่นำอัตราส่วนของระดับราคาของต่างประเทศ เมื่อเทียบกับประเทศของเรา ดังแสดงในสมการ

$$e_r = e P^* / P \quad \dots\dots\dots(2.5.1)$$

- โดยที่
- e_r = อัตราแลกเปลี่ยนที่แท้จริง (Real Exchange rate))
 - e = อัตราแลกเปลี่ยน (Nominal Exchange rate)
 - P^* = ระดับราคาของต่างประเทศ
 - P = ระดับราคาภายในประเทศ

⁵ ศัยวัฒน์ วิทยาลัยสวัสดิ์ (2522) , อ้างแล้ว

อัตราแลกเปลี่ยนที่แท้จริง จะเป็นตัววัดมูลค่าของเงินตราที่ดีกว่าอัตราแลกเปลี่ยนธรรมดา เพราะเป็นการแสดงอำนาจซื้อ (Purchasing Power) ของเงินสกุลที่เราถืออยู่ เมื่อแลกเปลี่ยนเป็นเงินตราเปรียบเทียบกับต่างประเทศที่ต้องการแล้ว ตามอัตราแลกเปลี่ยนธรรมดา จะได้มูลค่าของเงินค่าหนึ่ง และเมื่อนำเงินนั้น ๆ ไปจับจ่ายใช้สอยตามระดับราคาเปรียบเทียบ (Relative Price) ระหว่างประเทศของเรากับต่างประเทศ จะทำให้ได้ค่าที่แท้จริงมากขึ้นของเงินสกุลที่เราถืออยู่

นอกจากนี้เรายังสามารถประยุกต์ เอาวิธีคำนวณแบบอัตราแลกเปลี่ยนที่แท้จริงมาใช้กับอัตราแลกเปลี่ยนถ่วงน้ำหนักได้อีกด้วย โดยนำอัตราแลกเปลี่ยนถ่วงน้ำหนักมาคูณกับราคาเปรียบเทียบถ่วงน้ำหนัก ตามความสำคัญของการค้าระหว่างประเทศโดยใช้สัดส่วนน้ำหนัก (Weight) เดียวกับการคำนวณอัตราแลกเปลี่ยนถ่วงน้ำหนักในตอนแรก จะทำให้เราได้อัตราแลกเปลี่ยนที่แท้จริงถ่วงน้ำหนัก (Real Effecton Exchange Rate) ซึ่งเป็นดัชนีที่แสดงอำนาจซื้อที่แท้จริงของเงินตราสกุลที่เราถืออยู่เทียบกับเงินสกุลสำคัญหลาย ๆ สกุล

การที่ค่าเงินสกุลของบาทเรามีค่าลดลงเมื่อเทียบกับเงินสกุลอื่น ๆ หมายความว่าเราต้องนำเงินของเราจำนวนมากขึ้นเพื่อไปแลกกับเงินตามสกุลอื่น ๆ จำนวนเท่าเดิมนั้นหมายความว่า หากเราต้องการซื้อสินค้าจากต่างประเทศ ณ ระดับราคาหนึ่ง หากมีการลดค่าเงินของเราจะทำให้เราต้องใช้เงินสกุลที่เราถืออยู่มากขึ้นเพื่อซื้อสินค้าเท่าเดิม นั่นคือสินค้าต่างประเทศแพงขึ้นในสายตาของเรานั้นเอง ในทางกลับกัน หากเราจะนำสินค้าของเราไปขายยังต่างประเทศ ณ ระดับราคาหนึ่ง หากมีการลดค่าเงินสกุลของเราเอง จะทำให้ชาวต่างประเทศใช้เงินสกุลของเขาจำนวนน้อยลงเพื่อแลกกับสินค้าของเราจำนวนน้อยลง หรือราคาสินค้าของเราจะถูกกลงในสายตาคนต่างประเทศนั้นเอง จะเห็นได้ว่า การที่ค่าเงินลดลงจะมีผลทำให้ดุลการค้าและดุลบัญชีเดินสะพัด รวมทั้งดุลการชำระเงินดีขึ้น แต่จะดีขึ้นเพียงไรขึ้นอยู่กับปัจจัยที่เรียกว่า ค่าความยืดหยุ่นต่อราคา (Price Elasticity) ของสินค้าเข้าและออกของเรา ซึ่งเราเรียกเงื่อนไขดังกล่าวว่า “เงื่อนไข Marshall - Lerner”

5.2) เงื่อนไขมาร์แชล - เลอ์นเนอร์ (Marshall-Lerner condition)

ในเงื่อนไขดังกล่าว⁶ ในปี 1879 ได้กำหนดออกมาเป็นความสัมพันธ์ระหว่างการลดค่าเงิน และความยืดหยุ่นในปี 1944 ว่า

“การลดค่าเงินจะสัมฤทธิ์ผลในการปรับดุลการชำระเงินให้ดีขึ้น ถ้าผลบวกระหว่าง ความยืดหยุ่นของ Demand ของสินค้าออกและสินค้าเข้ามีค่ามากกว่าหนึ่ง”

$$\epsilon_x + \epsilon_m > 1 \dots\dots\dots(2.5.2)$$

โดยที่ ϵ_x คือค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์ของสินค้าออก

ϵ_m คือค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์ของสินค้าเข้า

โดยมีข้อสมมติภายใต้เงื่อนไข ดังนี้

1) ค่าความยืดหยุ่นต่อราคาของอุปทานสินค้าออกและสินค้าเข้า ต่างก็เป็นอนันต์หรือ หมายความว่า การค้าระหว่างประเทศต้องเป็นการค้าเสรี มีการแข่งขันสมบูรณ์ประเทศที่ลดค่าเงิน เป็นประเทศเล็กที่ไม่มีอิทธิพลต่อราคาและรายได้ของประเทศอื่น

2) ดุลการค้ามีความหมายเท่ากับดุลการชำระเงินโดยให้ดุลบัญชีทุนเคลื่อนย้ายไม่มีการเปลี่ยนแปลงจากการลดค่าเงิน ซึ่งจะทำการวิเคราะห์ผลการลดค่าเงินมีผลเฉพาะการค้าระหว่าง ประเทศจริง ๆ เท่านั้น

3) เพื่อให้ง่ายในการวิเคราะห์ จึงกำหนดให้มีประเทศคู่ค้า 2 ประเทศ และสินค้าเข้าและ ออกสามารถรวมเป็น หนึ่งเดียว (One Homogeneous goods)

อย่างไรก็ดี Marshall - Lerner Condition ก็ยังมีจุดอ่อนมากมายในการนำมาใช้ในทาง ปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นข้อสมมติที่ให้ค่าความยืดหยุ่นต่อราคาของอุปทานสินค้าออกและสินค้าเข้าเป็น อนันต์ ซึ่งในโลกแห่งความเป็นจริงแล้วมีสินค้าน้อยมากที่จะมีคุณสมบัติดังกล่าว รวมทั้งในการลด ค่าเงินบาท 1 ครั้งแม้จะบรรลุเงื่อนไขดังกล่าว แต่ดุลการค้าอาจเลวลงก่อนได้ในช่วงแรก และเริ่มดี ขึ้นภายหลังที่เราเรียกปรากฏการณ์ตรงนี้ว่า “J-curve” ซึ่งเงื่อนไขเหล่านี้จะทำให้การนำเงื่อนไข Marshall - Lerner มีปัญหาในการนำมาใช้ในทางปฏิบัติ

⁶ ณเดโช บุญชนะสิน ; เงื่อนไขมาร์แชล - เลอ์นเนอร์ กับการลดค่าเงิน ; เอกสารประกอบการศึกษา คณะ เศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข้อจำกัดในการใช้ Marshall - Lerner Condition ดังกล่าวทำให้การวิเคราะห์นโยบายที่เหมาะสมเกี่ยวกับการลดค่าเงินมีปัญหาในการประยุกต์ใช้ ดังนั้นในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะนำเสนอ แนวคิดทางด้าน Monetary Approach โดยนำทฤษฎีอำนาจซื้อเปรียบเทียบ มาประยุกต์ใช้เพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือทางด้านทฤษฎีในการหาอัตราแลกเปลี่ยนที่เหมาะสมต่อดุลการชำระเงินและดุลบัญชีเดินสะพัดในที่สุด

5.3 ทฤษฎีอำนาจซื้อเปรียบเทียบ - (Purchasing Power Parity - PPP)

สาระสำคัญของทฤษฎีอำนาจซื้อเปรียบเทียบ⁷ คือ ค่าเงินของประเทศใดประเทศหนึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับต่างประเทศ หากปล่อยให้เป็นไปโดยตัวมันเองแล้ว มักมีแนวโน้มที่จะเคลื่อนไหวในอัตราเดียวกัน แต่ในทิศทางตรงกันข้ามกับระดับราคาเปรียบเทียบ (Relative Price) ซึ่งเท่ากับว่าราคาเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการกำหนดระดับค่าเงินของประเทศในระยะยาว ซึ่งหากประเทศใดประเทศหนึ่งมีระดับราคาในประเทศที่สูงกว่าอีกประเทศหนึ่งจะทำให้ ความสามารถในการแข่งขันด้านการค้า (Price Competitiveness) ต่ำลงเมื่อเทียบกับประเทศอื่น จึงมีแนวโน้มที่จะนำเข้ามากขึ้นและส่งออกได้ลดลง เกิดการขาดดุลการค้ามาก แนวโน้มของค่าเงินจึงลดลงในระยะยาว

การนำ PPP มาประยุกต์ใช้จะต้องมีการวัดดัชนีค่าเงินที่ปรับด้วยระดับราคาเปรียบเทียบระหว่างประเทศ ที่เรียกว่า Price-adjusted effective exchange rate หรือ real effective exchange rate (REER) ดังที่ได้แสดงสูตรในสมการ (5.1) ดัชนีที่คำนวณได้จะมีค่าเท่ากับ 100 ณ ปีฐาน ซึ่งแสดงถึงระดับค่าเงินที่เหมาะสมอยู่แล้ว หากเงินบาทเคลื่อนไหวในทิศทางและอัตราเดียวกับระดับราคาเปรียบเทียบ ดัชนีจะมีค่า 100 อยู่เหมือนเดิมหากดัชนีมีแนวโน้มสูงขึ้น แสดงว่าค่าเงินได้เพิ่มขึ้นมากกว่าที่ควรจะเป็นตาม PPP หรือ Over Value ในทางตรงกันข้าม หากดัชนีมีแนวโน้มลดลงแสดงว่า ค่าเงินบาทมีค่าต่ำเกินไปหรือ Under value การนำดัชนีดังกล่าวมาใช้วางนโยบายอัตราแลกเปลี่ยน ควรถือเป็นเครื่องมือชี้วัดอันหนึ่งเท่านั้น

⁷ ศักดิ์ชัย วิบูลย์สวัสดิ์: ดัชนีค่าเงินบาทและค่าเงินบาทที่เหมาะสม , หน่วยวิจัยเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ฝ่ายวิชาการ ธนาคารแห่งประเทศไทย , 2522

2.6. ทฤษฎีและแนวความคิดเกี่ยวกับผลกระทบของการลงทุนทางตรงระหว่างประเทศต่อการค้าระหว่างประเทศและการตั้งราคาโอน

การเจริญเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็วของการลงทุนทางตรงระหว่างประเทศ (Foreign Direct Investment) ได้ก่อให้เกิดผลกระทบมากมายต่อประเทศผู้ลงทุน (Host) และประเทศผู้รับทุน (Home) ไม่ว่าจะเป็นด้านการก่อให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การจ้างงาน หรือแม้แต่การกระจายรายได้ แต่ในแง่ของดุลบัญชีเดินสะพัดแล้ว การลงทุนทางตรงก่อให้เกิดผลกระทบ 2 ทางคือ

- 1) ผลกระทบต่อปริมาณและชนิดของการนำเข้าและส่งออกสินค้า
- 2) ผลกระทบต่อการส่งกลับเงินผลตอบแทนจากการลงทุน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของดุลบริการ

ในครั้งแรกซึ่งการเกิดขึ้นของการลงทุนทางตรงระหว่างประเทศ ได้ก่อให้เกิดรูปแบบการค้าแบบใหม่ขึ้นที่เราเรียกว่า Intra-firm Trade หรือการค้าระหว่างบริษัทแม่กับบริษัทลูกที่ตั้งอยู่ประเทศต่าง ๆ เช่น บริษัท A ซึ่งเป็นต้นกำเนิดอยู่ที่ประเทศญี่ปุ่นดำเนินกิจการผลิตคอมพิวเตอร์ ได้ลงทุนทางตรงในประเทศไทยโดยการตั้งโรงงานผลิตขึ้นส่วนขึ้น ทำให้โรงงานซึ่งเป็นบริษัทลูกในประเทศไทยจะต้องสั่งซื้อเครื่องจักรที่จะใช้ผลิตจากบริษัทแม่ในประเทศญี่ปุ่น รวมทั้งวัตถุดิบบางชนิดซึ่งไม่สามารถผลิตได้ในประเทศไทย ขณะเดียวกันเมื่อโรงงานในประเทศไทยทำการผลิตขึ้นส่วนคอมพิวเตอร์เสร็จก็จะส่งกลับไปยังบริษัทแม่ที่ญี่ปุ่นเพื่อทำการประกอบและจำหน่ายต่อไป โดยที่บริษัทแม่ที่ญี่ปุ่นอาจมีการลงทุนตั้งโรงงานประกอบขึ้นส่วนซึ่งมีส่วนประกอบมากมาย ในประเทศต่าง ๆ ซึ่งแล้วแต่ความเหมาะสมและปัจจัยกำหนดต่างๆ^๖ ตามทฤษฎีและแนวคิดที่มีผู้ศึกษาไว้มากมาย ซึ่งหมายความว่าสินค้าสำเร็จรูปชนิดหนึ่งอาจมีส่วนประกอบที่มีที่มาจากหลากหลายประเทศได้แม้จะผลิตจากบริษัทเดียวกันก็ตาม

ดังนั้น ในแง่ของการนำเข้าและส่งออกของไทย ก็จะได้รับผลจากการลงทุนทางตรงดังกล่าว ทั้งในแง่ของมูลค่าและชนิดของสินค้า โดยน่าจะทำให้เกิดการนำเข้าสินค้าเครื่องจักรและวัตถุดิบมากขึ้น และมีการส่งออกสินค้าสำเร็จรูปที่มีมูลค่าสูงขึ้นมากขึ้น

นอกจากนี้ ผลกระทบประการที่น่าจะเกิดขึ้นก็คือ ผลทางด้านส่งกลับผลตอบแทนจากการลงทุน ซึ่งจะถูกบันทึกลงในส่วนของรายได้ (Income) ในดุลบริการ กล่าวคือ บริษัทแม่ที่เข้ามา

^๖ ดูรายละเอียดใน John H. Dunning ; Multinational Enterprises and the Global Economy

ลงทุนตั้งโรงงานในประเทศไทย เมื่อดำเนินการผลิตและได้ผลตอบแทนในรูปของกำไร ก็จะทำให้การส่งกำไรไปยังบริษัทแม่ของตน อาจทำให้ประเทศไทยต้องสูญเสียรายได้ส่วนนี้ไป ซึ่งโดยมากประเทศไทยและประเทศผู้รับทุนส่วนใหญ่จะมีมาตรการเพื่อควบคุมการส่งกำไรได้โดยวิธีการทางด้านภาษี และการควบคุมปริวรรตเงินตราระหว่างประเทศ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับนโยบายของรัฐบาล แต่แต่ละประเทศว่าจะมีการควบคุมมากเพียงใด แต่ในความเป็นจริงแล้ว บริษัทข้ามชาติเหล่านั้นก็มีวิธีการส่งกำไรกลับทางอ้อมที่เรียกว่า “การตั้งราคาโอน” (Transfer Pricing)⁹

วิธีการส่งกำไรที่เรียกว่า การตั้งราคาโอนนั้น สามารถทำได้โดย เช่น บริษัท A ซึ่งเป็นบริษัทแม่ในประเทศญี่ปุ่น แล้วมาลงทุนตั้งบริษัท B ทำการผลิตในประเทศไทย เมื่อทำการผลิตแล้วได้กำไรก็ต้องการนำกลับประเทศ แต่มาตรการทางภาษีและการควบคุมการส่งเงินกลับทำให้บริษัท B ส่งกำไรกลับไปยังบริษัท A ได้ไม่มากนัก บริษัท A จึงใช้วิธีกำหนดราคาสินค้าที่บริษัท A ส่งให้กลับบริษัท B ในราคาที่สูงกว่าปกติ และให้บริษัท B ขายสินค้ากลับให้บริษัท A ในราคาต่ำกว่าปกติ ก็จะทำให้บริษัท A มีรายได้เพิ่มมากกว่าปกติ ขณะที่บริษัท B จะมีกำไรต่ำหรือขาดทุนในที่สุด

ผลของการทำราคาโอนดังกล่าวจะทำให้กำไรของบริษัท B ในประเทศผู้รับทุนอย่างประเทศไทยต่ำกว่าปกติ ซึ่งจะส่งผลให้ไทยไม่สามารถเก็บภาษีรายได้นิติบุคคลได้ดังที่ควรจะเป็น รวมทั้งกำไรที่ต่ำดังกล่าวอาจถูกนำมาใช้เป็นเหตุอ้าง ขอให้รัฐทำการส่งเสริมโดยตั้งอัตราภาษีขาเข้าหรือชดเชย (Subsidy) แต่อุดสาหกรรมของตนด้วย

การตั้งราคาโอนนั้นสามารถกระทำได้กับสินค้าทุกชนิด ไม่ว่าจะเป็นวัตถุดิบ เทคโนโลยี ค่าเช่า สิทธิบัตร และเป็นที่น่าสังเกตว่าการตั้งราคาโอนดังกล่าวมักพบในประเทศที่มีการควบคุมเข้มงวด และมักพบในอุตสาหกรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี และมีวิจัยและพัฒนาสูง เช่น อุตสาหกรรมยาและเคมี แต่การตรวจสอบการบิดเบือนราคาโอนจะทำได้ยากโดยเฉพาะสินค้าที่มีการแข่งขันไม่สมบูรณ์ เพราะจะขาดราคาตลาดโลกที่นำมาเปรียบเทียบกัน

⁹ มิ่งสรรพ์ สันติกาญจน์, “การตั้งราคาโอนในอุตสาหกรรมยาของไทย”. วารสารเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์. ปีที่ 3 ฉ. 1, มี.ค.

2.7. วรรณกรรมปริทัศน์

เราสามารถแบ่งประเภทของงานศึกษาที่เกี่ยวกับเรื่องได้เป็น การศึกษาเกี่ยวกับดุลบัญชีเดินสะพัดและตัวกำหนดดุลบัญชีเดินสะพัดโดยตรง การศึกษาดุลบัญชีเดินสะพัดโดยแบ่งเป็น การนำเข้าและส่งออกสินค้า (Import and Export Goods) รายรับและรายจ่ายจากการบริการ (Import and Export of Service) แล้วจึงรวมหาผลกระทบจากทั้ง 4 ส่วนเข้าด้วยกันเป็นดุลบัญชีเดินสะพัดดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.7.1 การศึกษาเกี่ยวกับดุลบัญชีเดินสะพัดและตัวกำหนดดุลบัญชีเดินสะพัดโดยตรง

Mohsin S.Khan and Malcolm D.Knight (1983)¹⁰ ได้ทำการศึกษาเชิงประจักษ์ (Empirical Study) ถึงปัจจัยที่กำหนดการขาดดุลหรือเกินดุลบัญชีเดินสะพัดของประเทศกำลังพัฒนาที่ไม่ได้ส่งน้ำมันเป็นสินค้าออก (Non-Oil Developing Countries) ในช่วงปี 1970 ซึ่งเป็นช่วงที่ภาวะเศรษฐกิจโลกได้รับผลกระทบจากวิกฤตการณ์น้ำมันอย่างมาก โดยแบ่งปัจจัยที่กำหนดออกเป็นปัจจัยภายใน คือ การขาดดุลรัฐบาล, อัตราแลกเปลี่ยนที่แท้จริง (Real Effective Exchange rate) และปัจจัยภายนอก คือ อัตราการค้า (Term of Trade) อัตราการเจริญเติบโตของประเทศอุตสาหกรรม และอัตราดอกเบี้ยระหว่างประเทศ โดยอาศัยข้อมูลทั้งเชิงอนุกรมเวลาและภาคตัดขวาง (Time Series and Gross-section) จากประเทศที่กำลังพัฒนาที่ไม่ได้ส่งน้ำมันเป็นสินค้าออก 32 ประเทศ ในช่วงปี 1973-1981 ปรากฏว่า ความสัมพันธ์เป็นดังนี้

$$\begin{aligned} (CA/X)_t &= 0.532\log T0T + 1.452DYIC - 0.353RRI \\ &- 0.597\log RER + 1.483FP/Y - 0.014T \\ R^2 &= 0.913 \quad SSE = 0.260 \end{aligned}$$

จากการศึกษาจะเห็นได้ว่า การลดลงของอัตราการค้า (Term of Trade) ส่งผลให้ดุลบัญชีเดินสะพัดของประเทศกำลังพัฒนาที่ไม่ได้ส่งน้ำมันเป็นสินค้าออกแย่งลง ซึ่งเป็นทิศทางเดียวกับการลดลงของการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศอุตสาหกรรม ซึ่งถึงแม้ว่าจะมีการคาดการณ์กันอย่างว่าดุลบัญชีเดินสะพัดจะแย่งลงมาก แต่ประเทศกำลังพัฒนาเหล่านี้ก็สามารถบรรเทาความรุนแรงที่เกิดขึ้นได้ด้วยการลดการนำเข้า และแสวงหาตลาดใหม่ ๆ เพื่อการส่งออกขณะที่การ

¹⁰Molshin S.Khan and Malcolm D.Knight, "Determinant of Current Account Balance of Non-Oil Developing Countries in the 1970's", *IMF Staff paper*. Vol.30, No.4 (December 1983), pp. 819-842

เพิ่มขึ้นของอัตราดอกเบี้ยระหว่างประเทศก็มิผลทำให้ดุลบัญชีเดินสะพัดแย่งแต่ก็ไม่มากนัก อันเนื่องมาจากประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่ก็มีอัตราส่วนหนี้สาธารณะสูง อัตราดอกเบี้ยซึ่งมีผลในด้านดุลบริการ ในส่วนดุลบัญชีภาครัฐบาลและอัตราแลกเปลี่ยนที่แท้จริงต่างก็มีผลต่อดุลบัญชีเดินสะพัดอย่างมากเช่นเดียวกัน

และจากผลของการศึกษายังสามารถระบุได้ว่า แบบจำลองดังกล่าวสามารถใช้กับกรณีของประเทศไทยได้ดีพอใช้ (Correlation Coefficient เท่ากับ 0.656)

ในขณะที่ Khan and Knight ทำการศึกษาปัจจัยกำหนดดุลบัญชีเดินสะพัดในช่วงปี 1970 นั้น การศึกษาเกี่ยวกับดุลบัญชีเดินสะพัดในแง่ของตัวกำหนดทางทฤษฎีอื่น ๆ เช่น ช่องว่างระหว่างการออมกับการลงทุน ซึ่งศึกษาโดย Jeffrey D.Sach (1981)¹¹ ได้ระบุถึงสาเหตุของดุลบัญชีเดินสะพัดของกลุ่มประเทศ OECD ตั้งแต่ปี 1960 ว่ากลุ่มประเทศ OECD มีการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดอย่างต่อเนื่องและอยู่ในอัตราค่อนข้างคงที่มาตลอด ซึ่งมีสาเหตุมาจากการลงทุนที่ค่อนข้างสูงในกิจการอุตสาหกรรม โดยดูได้จากสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการลงทุนต่อรายได้ประชาชาติ (I/GNP) คือ การขาดดุลบัญชีเดินสะพัดต่อรายได้ประชาชาติ (CA/GNP) ซึ่งมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ยกเว้นในกรณีของประเทศญี่ปุ่นและเยอรมัน ซึ่งเกินดุลบัญชีเดินสะพัดในช่วงนั้น อันเนื่องมาจากการใช้นโยบายควบคุมเงินตราอย่างรัดกุม โดยสร้างเงินออมให้เกิดขึ้นในระบบเพื่อตอบสนองการลงทุนในช่วงนั้น

ในส่วนของอัตราการออมกลับไม่สามารถอธิบายการขาดดุลของประเทศกลุ่ม OECD ในช่วงนั้นได้เลย ทั้ง ๆ ที่ตามทฤษฎีแล้วควรจะมีทิศทางในทางตรงกันข้าม ในขณะที่อัตราการพึ่งพาน้ำมันเป็นสินค้านำเข้าเองก็มีอิทธิพลน้อยมากในการอธิบายการขาดดุลบัญชีเดินสะพัด

จุดที่น่าสนใจอยู่ในกรณีของประเทศเยอรมัน, ญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา ในช่วงวิกฤตการณ์น้ำมัน การขาดหรือเกินดุลของแต่ละประเทศมีความสัมพันธ์กันผ่านตลาดทุนระหว่างประเทศ โดยเราหยั่งได้ว่า ภายหลังวิกฤตการณ์น้ำมัน เกิดการชะลอตัวลงของการลงทุนในอุตสาหกรรมต่าง ๆ ทำให้การขาดดุลบัญชีเดินสะพัดลดลง อันเนื่องจากการเพิ่มขึ้นของการสะสมทุน ซึ่งจะส่งผลกระทบยาวต่ออัตราความเจริญเติบโตของประเทศในช่วงเวลาต่อมา

¹¹Jeffrey D.Sach, "The Current Account and Macroeconomic Adjustment in the 1970", Brooking paper on economics activity, 1981, 1, pp.201-296

ประเทศ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วใน 2 ตัวอย่างข้างต้น IQBAL MEHDI ZADI (1985)¹²เองก็ได้ศึกษาความสัมพันธ์และการอธิบายการก่อหนี้ต่างประเทศ (External Debt) และการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดในกลุ่มประเทศที่กำลังพัฒนา เช่น อาร์เจนตินา, บราซิล, ชิลี, โคลัมเบีย และอื่น ๆ รวมทั้งประเทศไทย โดยพยายามอธิบายผ่านตัวแปรทางเศรษฐศาสตร์ตามสมการเอกลักษณ์ (Identity) ของระบบเศรษฐกิจคือ การออม, การลงทุน และการขาดดุลรัฐบาล ช่วงเวลาที่ใช้ศึกษาแบ่งเป็น 2 ช่วงคือ ปี 1978-1981 ซึ่งเกิน Oil Shock ครั้งที่ 2 และเกิดเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก ในส่วนแรกซึ่งเป็นผลการสำรวจปรากฏว่า ประเทศส่วนใหญ่มีอัตราส่วนการออมต่อ GNP สูงขึ้น โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 21.7 % ต่อ GNP ขณะที่แนวโน้มในการออม (Propensity to saving) ก็สูงขึ้น 2.5 % โดยเฉลี่ย ภาวะการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดนี้เองก็สูงขึ้นเช่นกัน ค่าเฉลี่ยของการเพิ่มขึ้นของการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดเฉลี่ยจากช่วงปี 1968-1972 ต่อปี ในปี 1974-1977 และปี 1978-1981 สูงขึ้น 1% ต่อ GNP ซึ่งน้อยกว่าการเพิ่มขึ้นของการออมต่อ GNP อย่างเห็นได้ชัด โดยที่ 1/3 ของกลุ่มประเทศเหล่านี้มีดุลบัญชีเดินสะพัดดีขึ้น

ในด้านการลงทุนมีการเพิ่มขึ้นจาก 18.3% ต่อ GNP ในปี 1968-1972 มากขึ้น 21.9% ในปี 1974-1977 และ 23.6% ในปี 1978-1981 ซึ่งผู้เขียนก็ได้อธิบายว่า ถึงแม้ว่าจะมีอัตราการออมในกลุ่มประเทศเหล่านี้สูงขึ้นก็ตาม แต่การขาดดุลบัญชีเดินสะพัดที่สูงขึ้นก็เนื่องจากความโน้มเอียงในการลงทุนที่สูงขึ้นมากกว่า ซึ่งเป็นผลให้เกิดการขาดแคลนเงินออมในระบบในที่สุด

ในส่วนของ การขาดดุลรัฐบาลนั้นปรากฏว่าผลการสำรวจว่าในปี 1968-1972 มีค่าเฉลี่ยของการขาดดุลรัฐบาลต่อ GNP อยู่ที่ 2.6% และได้เพิ่มขึ้นเป็น 2.7% และ 3.6% ในช่วง Oil Shock ครั้งที่ 1 และ 2 ต่อมา ซึ่งผู้เขียนยังได้ทำการหาความสัมพันธ์ด้วยสมการถดถอยตัวแปรเดียว (Single Regression) ระหว่างการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดกับการขาดดุลรัฐบาลปรากฏผลของความสัมพันธ์ที่ไม่สูงนัก ($R^2 = 0.52$)

นอกจากนี้ IQBAL ยังได้ใช้วิธี Causality Test ในการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรดังกล่าวอีกด้วย โดยเลือกกลุ่มประเทศที่ใช้ทดสอบดังนี้ คือ อาร์เจนตินา, บราซิล, กรีซ, เกาหลี, เม็กซิโก, ฟิลิปปินส์, ไทย ผลสรุปโดยรวมก็คืออัตราการออมและการลงทุนต่อ GNP เป็นเหตุให้เกิดการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดได้ แต่ในทางกลับกันการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดไม่ได้เป็นสาเหตุให้เกิดการลงทุนหรือการออมแต่อย่างใด และผลของการทดสอบกับการขาดดุลรัฐบาลปรากฏว่า แต่ละ

¹²IQBAL MEHDI ZAIDI, "Saving, Investment, Fiscal Deficit, and External Indebtness of Developing Countries", *World Development*, Vol.13, No.5, pp 573-588, 1985

ประเทศจะให้ผลค่อนข้างต่างกันจึงไม่สามารถอธิบายได้ดีนัก แต่ในกรณีของประเทศไทย การขาดดุลบัญชีเดินสะพัดเป็นเหตุให้เกิดการขาดดุลรัฐบาลกลับไม่ทำให้เกิดการขาดดุลบัญชีเดินสะพัด ซึ่งอธิบายได้ว่าการที่ดุลบัญชีเดินสะพัดแย่ง อันเกิดจากการส่งออกที่ลดลงเป็นผลให้รัฐบาลขาดรายได้จากการเก็บภาษีส่งออก ทำให้เกิดการขาดดุลรัฐบาลในที่สุด

แต่อย่างไรก็ตามผลการทดสอบ Casuality Test ของการออมและการลงทุนกับการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดในกรณีของไทยนั้นปรากฏว่าการออมที่ลดลงสามารถอธิบายการเกิดการขาดดุลได้ดีแต่ในทางกลับกัน การขาดดุลไม่สามารถอธิบายการลดลงของการออมได้

งานศึกษาที่เกี่ยวกับตัวกำหนดสถานะของการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดโดยตรงของไทย เกี่ยวกับการขาดดุลรัฐบาล (Budget deficit) โดย Wipawee Sabaijai (1993)¹³ ซึ่งได้ใช้วิธีทดสอบความสัมพันธ์ด้วยวิธีการทางเศรษฐมิติหลายอย่างคือ Granger-causality test, Unit-root และ Co-integration เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระยะยาว โดยใช้ข้อมูลรายไตรมาสตั้งแต่ปี 1970-1990 ปรากฏผลว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการขาดดุลรัฐบาลนี้เป็นเหตุให้เกิดการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดนั้น ไม่สามารถอธิบายได้ดีเท่าที่ควร¹⁴ โดยเหตุจากการเพิ่มขึ้นของการขาดดุลรัฐบาลแล้วเป็นผลให้เกิดการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดนั้นก็คือ การใช้จ่ายเพื่อสร้างสาธารณูปโภค ขั้นพื้นฐาน โดยการนำเข้าจากต่างประเทศ ส่วนเหตุผลในทางกลับกันก็คือการที่มีการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดสูงอันเนื่องมาจากการนำเข้าสินค้ามาก กลับทำการขาดดุลรัฐบาลลดลงเพราะการนำเข้าสินค้ามากขึ้นทำให้รัฐบาลมีรายได้จากภาษีศุลกากรมากขึ้น

นอกจากนี้ Wipawee Sabaijai ยังได้ศึกษาถึงการอธิบายผ่านตัวแปรอื่นๆ (Multivariate Casuality) โดยระบุว่าค่าใช้จ่ายของภาครัฐที่สูงขึ้นนั้นทำให้เป็นการกระตุ้น Demand เพราะมีปริมาณเงินในระบบเพิ่มขึ้น ซึ่งตามแนวคิด Monetary Approach นั้นการที่มีปริมาณเงินส่วนเกิน (Excess Supply of Money) จะทำให้เกิดการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดในทางกลับกันการขาดดุลบัญชี

เดินสะพัดทำให้ต้องมีการลดค่าเงินบาท ซึ่งผลจากราคาเงินบาทจะทำให้การส่งออกสูงขึ้น รัฐบาลก็จะมีรายได้จากการเก็บภาษีศุลกากรรวมทั้งภาษีจากรายได้ของประชาชนและกำไรจากการส่งออกที่สูงขึ้น ทำให้การขาดดุลรัฐบาลลดลง

¹³Wibawee Sabaijai, "Dynamics of Thailand's budget deficit and current account Deficit", M.A.thesis, Faculty of Economic, Thammasart University, 1993

¹⁴ซึ่งสอดคล้องกับผลการทดสอบ Causality Test ของ IQBAL MEHDI ZAIDI (1985), อ้างแล้ว

2.7.2 การศึกษาเกี่ยวกับดุลบัญชีเดินสะพัดโดยแบ่งเป็นดุลการค้าและดุลบริการ

ในการศึกษาวิธีนี้ผู้ศึกษาจะแบ่งดุลบัญชีเดินสะพัดออกเป็น ดุลการค้าและดุลบริการและในแต่ละดุลนั้นก็จะถูกแบ่งออกเป็นการนำเข้าและส่งออก (รายจ่ายและรายรับ) ซึ่งแต่ละส่วนก็จะมีแบบจำลองที่ได้รับการศึกษามาแล้วในรายละเอียดดังนี้

2.7.2.1. แบบจำลองการส่งออกสินค้า (Export Function) PAWANUD (1992)¹⁵ ได้แบ่งการศึกษานี้ได้คร่าวๆ เป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มที่ไม่แยกอิทธิพลด้านความต้องการ (Demand Side) ออกจากอิทธิพลทางด้านความต้องการขาย (Supply Side) ยกตัวอย่างเช่น Poonsa-nga (1972) , Siri (1976) ซึ่งแบบจำลองนี้ปัจจัยด้านราคาส่งออกจะไม่มีนัยสำคัญ (Insignificant) เป็นการกำหนดปริมาณส่งออกส่วนที่สำคัญมากกว่าคือ ปัจจัยด้านความสามารถในการผลิต กล่าวคือตัวแปรที่จะกำหนดว่าปีนี้จะมีการส่งออกมากเพียงไรก็ขึ้นอยู่กับว่าผลผลิตในปีที่ผ่านมาหรือการส่งออกในปีที่ผ่านมามีมากน้อยเพียงใด ถ้ามีปริมาณผลผลิตมากกว่าความต้องการในประเทศจึงมีการส่งออกซึ่งโดยมากการศึกษาประเภทนี้จะเป็นส่วนหนึ่งในการศึกษาแบบจำลองทางเศรษฐศาสตร์ (Macro-economic model) มากกว่าซึ่งมักไม่ให้ความสำคัญกับการศึกษาความยืดหยุ่นต่อราคาและรายได้

ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งคือการศึกษาที่แยกปัจจัยด้าน Demand ออกจากปัจจัยด้าน Supply ออกจากกันเช่น Gosah (1976) หรือ Prakorn (1983) โดยมากจะอยู่ภายใต้ข้อสมมุติของการเป็นประเทศเล็ก (Small open economy) ไม่มีผลในการกำหนดราคาในตลาดโลก (Price taker)

2.7.2.2. แบบจำลองการนำเข้าสินค้า (Import Function) งานศึกษาในด้านนี้มีเป็นจำนวนมากว่าแบบจำลองการส่งออก และมีปัญหาในด้านตัวแปรน้อยกว่า โดยมีผู้ศึกษามากแบ่งประเภทของสินค้าออกเป็น 4 กลุ่มคือ สินค้าบริโภค (Consumption goods), วัตถุดิบ (Raw material), สินค้าทุน (Capital Goods), สินค้าอื่นๆ (Other Imports) ซึ่งจุดมุ่งหมายก็เพื่อประมาณค่าความยืดหยุ่นต่อราคาและรายได้ เช่นงานศึกษาของ Kriengsak (1972), Olarn (1979), Sathaporn (1975)

¹⁵Pawanud Iamnawachat, (1992) ,PP.27-28

นอกจากนี้ยังมีงานศึกษาบางชิ้นที่แบ่งประเภทของสินค้าออกเป็น 8 กลุ่มเช่น Weerasat (1988) โดยใช้รูปแบบสมการ log-liner model , partial adjustment model และ polynomial distributed log model ในการทดสอบแบบจำลอง

2.7.2.3. แบบจำลองการนำเข้าและส่งออกบริการ(Import and Export of Service)
Thammanun and Somchai (1989)¹⁶ ได้ใช้ทฤษฎี Comparative Advantage ในการอธิบายรูปแบบของดุลบริการ ปัจจัยสำคัญในการกำหนดได้แก่ Factor Endowment ของอุตสาหกรรม, ขนาดของประเทศ (Scale), สัดส่วนการค้า (Trade ratio), ราคาสัมพัทธ์(Relative Price), กิจการธนาคาร, การประกันภัย, การท่องเที่ยว, แรงงาน, การสื่อสารจากผลการศึกษาปรากฏว่า Factor endowment (ซึ่งแทนด้วย Capital - labour ratio) ไม่สามารถอธิบาย การบริการขนส่งได้ขณะที่ขนาดของประเทศ (GDP) และสัดส่วนการค้าสามารถอธิบายได้ดีกว่า ขณะที่การท่องเที่ยวสามารถอธิบายได้จากตัวแปรด้าน Factor Endowment และขนาดของประเทศ

การศึกษาด้านดุลบริการที่สำคัญอีกชิ้นหนึ่งได้แก่ ชัยวัฒน์ วิบูลย์สวัสดิ์ (2522)¹⁷ ซึ่งแบ่งประเภทการบริการออกเป็น

1.) รายรับจากการประกันภัยและขนส่ง , การท่องเที่ยว , รายได้จากการลงทุน (Investment Income) และอื่นๆ

2.) รายจ่ายจากการท่องเที่ยว , รายจ่ายจากการลงทุน และอื่นๆ โดยใช้มูลค่าการส่งออกรวมในการอธิบาย การขนส่งและประกันภัย ส่วนด้านการท่องเที่ยวนั้นใช้ตัวแปรด้านรายได้ของไทยและโลก (World Income) เป็นตัวแปรสำคัญ รวมทั้งอัตราแลกเปลี่ยนซึ่งบอกถึงค่าใช้จ่ายที่จะเกิดขึ้นเป็นตัวแปรหลัก ในด้านรายรับและรายจ่ายจากการลงทุนใช้ตัวแปรเงินสำรองของทางการในปีก่อนหน้า รวมทั้งอัตราดอกเบี้ยต่างประเทศ(Foreign Interest rate) ในการอธิบายรายรับและปริมาณหนี้ต่างประเทศ ในการอธิบายรายจ่าย

2.7.3 การศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบจากการมาตรการทางภาษีศุลกากร

ผลกระทบในด้านต่างๆจากมาตรการทางภาษีศุลกากร ต่างๆนั้นจะมีผลกระทบในวงกว้างต่อระบบเศรษฐกิจโดยเราสามารถแบ่งงานศึกษาออกเป็นประเด็นย่อยคือ

¹⁶Thammanun Pongsrikul and Somchai Ratanakcumt, "Trade in Service", Thailand in the International Economic Community. TDRI Year-End Conference, 1989

¹⁷ชัยวัฒน์ วิบูลย์สวัสดิ์ (2522),อ้างแล้ว.

7.3.1) ผลต่อการนำเข้าโดยตรง

7.3.2) ผลจากข้อตกลงของ GATT ต่อดุลการค้าและเศรษฐกิจโดยรวม การศึกษาจึงสามารถแบ่งได้ในรายละเอียดดังนี้

2.7.3.1) ผลต่อการนำเข้าโดยตรง

ในประเด็นนี้ สุวัฒน์¹⁸ (2529) ได้ทำการศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการการนำเข้า (Import Demand) ต่อการเปลี่ยนแปลงอัตราภาษีศุลกากรโดยใช้ข้อมูลรายไตรมาส ในช่วงปี 2523-2528 โดยนำทั้ง Static และ Dynamic Model มาใช้รวมทั้งมีการนำตัวแปรหุ่น (Dummy Avariable) เป็นตัวแทนของเหตุการณ์การลดค่าเงินบาท, การเปลี่ยนแปลงราคาน้ำมันในตลาดโลก และการควบคุมการเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิต โดยแบ่งสินค้าออกเป็น 8 หมวดตามลักษณะที่ได้กำหนดในพระราชกำหนดอัตราภาษีศุลกากร พ.ศ.2503 ผลปรากฏว่า สมการในแต่ละหมวดสินค้าสามารถอธิบายได้ด้วยตัวแปรอิสระเป็นอย่างดี ค่าสถิติต่าง ๆ ของตัวแปรมีนัยสำคัญ ณ ระดับ 95% และ 90% ยกเว้นหมวดอุตสาหกรรมเคมี, เครื่องจักร, เครื่องใช้กล, อุปกรณ์ไฟฟ้า, หมวดยานบก และอากาศยาน และยานน้ำ ค่าความยืดหยุ่นของการนำเข้าต่อภาษีศุลกากรที่ได้ส่วนใหญ่มีค่าน้อยกว่า 0 และเข้าใกล้ -1 ยกเว้นหมวดอาหารปรุงแต่ง เครื่องดื่ม ยาสูบ และหมวดยางสนเทียม พลาสติก และสิ่งที่ใช้แทนยาง ซึ่งมีค่าความยืดหยุ่นต่ำมาก

ต่อมาในหัวข้อเดียวกันนี้ กฤษฎา¹⁹ (2531) ได้ใช้ข้อมูลรายไตรมาส พ.ศ.2523-2529 และแบ่งสินค้าตามลักษณะเศรษฐกิจ (Economic Classification) ในการวิเคราะห์ ผลปรากฏว่าตัวแปรทางด้านรายได้, รายจ่าย และการผลิตภายในประเทศ สามารถอธิบายพฤติกรรม การนำเข้าได้ดีและมีค่าความยืดหยุ่นสูงกว่าตัวแปรราคานำเข้า ราคาในประเทศ และอัตราอากรขาเข้า โดยที่อัตราอากรขาเข้ามีค่าความยืดหยุ่นอยู่ระหว่าง -0.0498 ถึง -1.1421 ฉะนั้นหากรัฐบาลใช้การเพิ่มอัตราอากรขาเข้า จะสามารถลดปริมาณการนำเข้าลงได้ และในกลุ่มสินค้าวัตถุดิบและกึ่ง วัตถุดิบมีความยืดหยุ่นต่ออัตราอากรขาเข้าน้อยกว่ากลุ่มอื่น ฉะนั้นหากรัฐบาลจะประสงค์ลดการ ขาดดุลการค้า จึงควรใช้การเพิ่มอัตราอากรในกลุ่มสินค้าบริโภคและสินค้าทุนแทน

¹⁸ สุวัฒน์ ดั่งปิ่น ; ปริมาณต่อสินค้านำเข้าและผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงอัตราภาษีศุลกากรต่อรายได้ ของรัฐที่เก็บจากสินค้าหลัก. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2529)

¹⁹ กฤษฎา อุทยานิน ; ผลกระทบของมาตรการภาษีอากรขาเข้าต่อการเปลี่ยนแปลงมูลค่าการนำเข้าและการเปลี่ยนแปลงรายได้ศุลกากร. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2531)

2.7.3.2) ผลจากข้อตกลงของ GATT

Glenn Harrison , Thomas Rutherford and David Tarr (1995)²⁰ ได้ทำการศึกษาเชิงปริมาณถึงผลกระทบภายหลังจากที่ทุกประเทศที่ยอมรับพันธสัญญาของ GATT ในการประชุมรอบอุรุกวัย (Uruguay Round) ในปี 1989 เป็นผลให้ทุกประเทศต้องลดลงและภาษีศุลกากรลง โดยใช้แบบจำลองการค้าระหว่างประเทศ 24 กลุ่มประเทศและสินค้า 22 ชนิด ซึ่งผลการศึกษาได้สนับสนุนแนวคิดที่ว่า การลดกำแพงภาษีศุลกากรจะทำให้เศรษฐกิจโลกได้รับสวัสดิการ (Welfare) ที่ดีขึ้นในที่สุด สามารถประเมินเป็นตัวเงินได้ 96 พันล้านเหรียญในระยะสั้น และ 171 พันล้านเหรียญในระยะยาวอีกด้วย ถึงแม้ว่าจากผลการศึกษาการลดภาษีศุลกากรจะทำให้บางประเทศมีสวัสดิการลดลงก็ตาม เช่น ประเทศในกลุ่มอัฟริกา ยุโรปตะวันออก แต่ก็ยังเป็นเพียงในระยะสั้นเท่านั้น ในระยะยาวประเทศเหล่านี้ก็จะมีสวัสดิการสูงขึ้นในที่สุด

และผลจากข้อตกลงของ GATT ถึงแม้จะทำให้ระบบเศรษฐกิจโลกมีสวัสดิการดีขึ้นก็ตาม แต่ก็มีได้หมายความว่า จะดีขึ้นเท่ากันทั้งหมด หากแต่ในกลุ่มที่มีความเจริญเติบโตสูงอยู่แล้วเช่น กลุ่มประเทศอุตสาหกรรม , ญี่ปุ่น , สหภาพยุโรป , อเมริกา จะได้รับสัดส่วนของการเพิ่มขึ้นของสวัสดิการสูงกว่ากลุ่มประเทศกำลังพัฒนา กล่าวคือกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาจะได้รับสวัสดิการดีขึ้น 19.4 พันล้านเหรียญ ขณะที่กลุ่มประเทศอุตสาหกรรมจะได้รับ 76.7 พันล้านเหรียญ โดยที่ในกรณีของประเทศไทยจะดีขึ้นในระยะสั้น 2.5 พันล้านเหรียญคิดเป็น 2.1% ของ GDP ซึ่งนับว่าสูงมากเมื่อเทียบกับกลุ่มอาเซียนด้วยกัน

นอกจากนี้ในบทความซึ่งได้อ้างถึงผลการศึกษาที่เคยผ่านมาในประเทศเดียวกันนี้ซึ่งปรากฏว่า ได้ผลใกล้เคียงกัน ถึงแม้จะมีการเปลี่ยนแปลงรายละเอียดของวิธีการศึกษาก็ตามจะเห็นได้ว่า ผลการศึกษาพยายามสรุปให้เห็นผลดีของการลดอัตราภาษีศุลกากร โดยมองผลทางด้านสวัสดิการ ซึ่งอาจจะยังไม่เป็นรูปธรรมนัก จึงจำเป็นต้องมองให้เห็นถึงผลทางด้านการค้าระหว่างประเทศด้วย

²⁰ Glenn Harrison, Thomas Rutherford and David Tarr, "Quantifying the Putcome of the Uruguay Round", *Finance & Development*, Vol 32, No.4, 1995

การศึกษาเชิงผลกระทบโดยรวมของการค้าระหว่างประเทศ โดย George Koopman and Hans - Eckart Schasner²¹ ได้ระบุในภาพรวมว่า การลดภาษีศุลกากรและข้อจำกัดในด้านการนำเข้าต่างๆ ซึ่งจะสิ้นสุดในปี 2005 นั้น จะทำให้มูลค่าการส่งออกรวมของโลกสูงขึ้นอีก 25% และทำให้รายได้ของโลกเพิ่มขึ้น 500 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ (ราคาปี 1990)

ในภาคสินค้าขั้นปฐม (Primary Product) ซึ่งรวมเอาสินค้าเกษตรเข้าไว้ด้วยค่อนข้างลำบากในการคาดการณ์ว่า จะมีการลดภาษีศุลกากรในสินค้าเกษตรลงเท่าไร เพราะก่อนหน้านี้ อัตราการกีดกันการนำเข้าก็สูงถึง 200% หากคิดเป็นภาษีศุลกากร รวมทั้งมีการสร้างวิถีกีดกันแบบใหม่ๆ เกิดขึ้นเสมอ รวมทั้งการให้การอุดหนุนการส่งออก (Export Subsidy) ล้วนแล้วแต่ทำให้ราคาสินค้าเกษตรในตลาดโลกสูงกว่าความเป็นจริงเสมอ

ในส่วนสินค้าขั้นกลาง (Secondary Product) คาดว่าจะมีการเจรจาต่อรองให้มีการลดภาษีศุลกากรลง 32 % โดยเฉลี่ยโดยในกลุ่มสินค้าที่มีการลดภาษีศุลกากรลงเร็วกว่าโดยเฉลี่ยคือ สินค้าไม้, โลหะ, เครื่องจักรอุตสาหกรรม, แร่ที่ไม่ใช่โลหะ, สินค้าอิเล็กทรอนิกส์, อุตสาหกรรมเคมี ขณะเดียวกันกลุ่มสินค้าที่มีการปรับลดภาษีศุลกากรค่อนข้างต่ำกว่าค่าเฉลี่ยคือ ผลิตภัณฑ์จากปลา, ยานยนต์, สิ่งทอ, เครื่องหนัง, ยาง, รองเท้า

นอกจากนี้ผลการสำรวจมาจากการกีดกัน ในแต่ละประเทศยังระบุว่ายังคงมีการใช้มาตรการกีดกันทางการค้าทั้งสิ้น 75 มาตรการเป็นอย่างน้อย โดยกลุ่มประชาคมยุโรปมีการใช้ทั้งสิ้น 32 กรณี สหรัฐอเมริกา 15 กรณี โดยที่กลุ่มสำคัญอยู่ที่เกาหลี 45 กรณีและญี่ปุ่น 19 กรณี

การเปลี่ยนแปลงในระดับภาษีศุลกากรแบ่งแยกเป็นกลุ่มประเทศ จะพบว่าเดิมกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาจะมีอัตราภาษีศุลกากรสูงชันกว่ากลุ่มประเทศอื่นๆ ถึง 3 เท่า²² โดยเฉพาะในกลุ่มสินค้าสิ่งทอและรถยนต์ สหรัฐอเมริกา, ประชาคมยุโรปและญี่ปุ่นจะมีการลดภาษีศุลกากรเฉลี่ยมากกว่ากลุ่มประเทศกำลังพัฒนาอย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะในกลุ่มสินค้าน้ำมันญี่ปุ่นจะลดภาษีลงเหลือ 0% เท่านั้น

²¹George Koopman and Hans-Eckat Scharner, "International trade after the Uruguay round", *Economics*.

Vol.52, 1995

²²ดูตารางที่ 2.1

ในส่วนผลทางรายได้ซึ่ง Koopmann and Schasner ใช้แบบจำลองแบบ Dynamic equilibrium model โดยใช้ข้อสมมติเป็นตลาดแบบ Monopolistic Competition และฟังก์ชันการผลิตแบบ Increasing return to scale ได้ประมาณการรายได้ของประชากรโลกภายหลังปี 1990 จะพบว่ากลุ่มประเทศกำลังพัฒนาจะมีการส่งออกเพิ่มขึ้นอย่างมาก สหรัฐอเมริกาจะมีการส่งออกมากขึ้นและนำเข้าลดลงทำให้ดุลการค้าดีขึ้น

ผลทางรายได้ที่เพิ่มขึ้นจากการลดภาษีศุลกากรลง พบว่า กลุ่มประชาคมยุโรปจะมีรายได้เพิ่มขึ้น 1.93% ของ GDP ขณะที่สหรัฐอเมริกาจะเพิ่มขึ้น 1.35% กลุ่มประเทศกำลังพัฒนาจะเพิ่มขึ้น 1.29% และญี่ปุ่นจะเพิ่มขึ้นเพียง 0.57% เท่านั้น

ตารางที่ 2.1 Agreed tariff reduction for industrial product (%)

		Old tariff	New tariff	Tariff reduction
Textile	USA	10.5	7.5	29.0
	EU	9.0	6.8	25.0
	Japan	7.4	6.0	19.5
	DC/TC	30.3	20.3	33.0
Clothing	USA	16.7	15.2	9.1
	EU	12.6	10.9	13.2
	Japan	12.0	10.2	21.9
	DC/TC	14.6	10.8	25.9
Chemical	USA	5.0	3.0	39.7
	EU	7.7	4.2	44.8
	Japan	4.1	1.6	60.9
	DC/TC	19.1	13.2	30.7
Industrial Product	USA	4.6	3.2	30.1
	EU	5.3	3.2	39.7
Overall	Japan	4.4	2.7	38.7
	DC/TC	13.5	9.8	27.4

Source : Georg Koopmann and Hans-Eckart Scharrer , 1995

จากตัวอย่างที่กล่าวมาข้างต้นเป็นผลงานวิจัยที่เกี่ยวกับการลดภาษีศุลกากรตามข้อตกลงของ GATT ต่อภาพรวมต่างๆของเศรษฐกิจโลก สำหรับผลที่จะเกิดขึ้นเฉพาะประเทศนั้นได้มีผู้ทำการศึกษาไว้ดังนี้

Phitaya Smutrakalin and Phisit Setthawong²³ ได้ทำการศึกษาผลกระทบจากข้อตกลงการลดภาษีศุลกากรภายใต้ข้อตกลงของ AFTA (ASEAN FREE TRADE AREA) ที่มีต่อดุลการค้าของไทยกับประเทศต่างๆในอาเซียน ซึ่ง Phitaya ได้กล่าวถึงภาวะดุลการค้าของไทยกับอาเซียนว่า ไทยมีการเกินดุลการค้ามาตลอดถ้ามีการลดภาษีนำเข้าจะมีผลกระทบระยะสั้นซึ่งอยู่ภายใต้ข้อสมมติว่า รูปแบบการผลิตของประเทศต่างๆไม่เปลี่ยนแปลง และสินค้าเข้าสามารถทดแทนสินค้าภายในประเทศได้อย่างสมบูรณ์ (Perfect Substitution) โดยทำการประเมินการนำเข้าและส่งออกผ่าน

Price Elasticity of Import และ Export to ASEAN Countries และให้ทุกประเทศลดภาษีลง 10% (โดยไม่นับส่วนของ non - tariff barriers) จะพบว่าไทยมีการนำเข้าเพิ่มขึ้นเท่ากับ 595 ล้านบาท คิดเป็น 50% ของการนำเข้าของไทยจาก ASEAN ทั้งหมดในปี 1974 เพราะสินค้าเข้าของไทยส่วนใหญ่จะมี Tariff หรือ Price Elasticity สูงทั้งสิ้น

ในด้านการส่งออกจะทำให้ไทยส่งออกได้มากขึ้น 2,334 ล้านบาทเท่ากับ 25% ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมดของไทยไปยัง ASEAN เป็นเหตุให้ไทยมีการเกินดุลลดลงในที่สุด อย่างไรก็ตามการมองผลกระทบที่มีต่อการนำเข้าและส่งออกของ Phitaya and Phisit นั้นเป็นการมองผ่านตัวกำหนดเพียงตัวเดียวคือ ราคา ซึ่งมีข้อจำกัดทั้งหมดในการกำหนดปริมาณการนำเข้าและส่งออกดังเช่นงานวิจัยของ ภาณุพงศ์ นิธิประภา (2539)²⁴ ซึ่งได้ทำการศึกษาผลกระทบเชิงเศรษฐกิจมหภาคของไทยซึ่งเป็นผลมาจากการลดภาษีศุลกากรตามข้อตกลงของ GATT โดยใช้การวิเคราะห์ผ่านแบบจำลองเศรษฐกิจ โดยใช้วิธี Ordinary Least Squares และใช้ข้อมูลรายปีจาก พ.ศ.2513 - 2536 และแบ่งกลุ่มของแบบจำลองออกเป็น 3 กลุ่มคือ กลุ่มการค้าระหว่างประเทศ , กลุ่มผลิตภัณฑ์ประชาชาติ และ กลุ่มราคา ซึ่งสินค้าในการค้าระหว่างประเทศแบ่งออกเป็น 9 กลุ่ม และเชื่อมโยงผลกระทบผ่านสมการเอกลักษณ์ซึ่งประกอบด้วย อุปสงค์มวลรวม, ดุลการค้า , ดุลงบประมาณ และทุนสำรองเงินตราต่างประเทศ ซึ่งแสดงฐานะของดุลการชำระเงิน

²³Phitaya smutrakalin and Phisit Setthawong, "Asian Free Trade Area: Thailand Position"

²⁴ภาณุพงศ์ นิธิประภา (2539), ผลกระทบของการเจรจาอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงต่อเศรษฐกิจมหภาค, สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาแห่งประเทศไทย

ในการศึกษาผลกระทบนั้นได้แบ่งออกเป็น 2 เหตุการณ์ คือ ในส่วนแรกได้มีการสมมติให้ผลกระทบของ GATT เกิดขึ้นเมื่อ 5 ปีก่อน (2532 - 2536) เรียกว่า Counterfactual Simulation ในส่วนทั้ง 2 เป็นการประมาณผลของ GATT ซึ่งจะเกิดขึ้นในอนาคตอีก 5 ปีข้างหน้าคือ ปี 2539 - 2543 เรียกว่า Future Simulation โดยที่ทั้ง 2 เหตุการณ์นั้นได้สมมติให้มีสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นจากผลของ GATT อีก 3 สถานการณ์ (Scenario) คือ

1.) Scenario A ในช่วงที่จะศึกษาสูงกว่าที่เป็นจริง 1% (ยกเว้นสินค้าออกหมวดอาหารซึ่งขึ้นกับอุปทานในประเทศ) ให้รายได้ของโลกขยายตัวสูงกว่าที่เป็นจริงอีก 1% และให้ราคาสินค้านำเข้าลดลง 1%

2.) Scenario B สมมติให้ทุกปัจจัยเปลี่ยนแปลงเหมือนกรณี Scenario A แต่ให้มีการเปลี่ยนแปลงไป 2.5% แทนที่จะเป็น 1%

3.) Scenario C ให้ราคาสินค้าออก (ไม่รวมหมวดอาหาร) เพิ่มขึ้น 1% ราคาสินค้าหมวดอาหารของต่างประเทศและระดับรายได้โลกเพิ่มขึ้น 1% เช่นกัน แต่ให้มีการลดภาษีจรรยาบรรณราคาสินค้านำเข้าลดลง 2.5% ในรูปเงินบาท

เมื่อเปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้นจากทั้ง 3 Scenario แล้วจะพบว่าในส่วนของ Counterfactual Simulation นั้นหากการเจรจา GATT ทำให้ราคาสินค้าออกเพิ่มขึ้นน้อยกว่าการลดลงของราคานำเข้าจะทำให้การส่งออกเพิ่มขึ้นน้อยกว่า การนำเข้าและทำให้เศรษฐกิจชะลอตัวลง แต่ถ้าหากราคาสินค้าออกของไทยสูงขึ้นกว่าการลดลงของราคานำเข้าจึงจะลดลงการขาดดุลการค้าและการขาดดุลงบประมาณลง

ในส่วนของ Future Simulation นั้นถ้ามีการเพิ่มขึ้นของราคาสินค้าออก 1% และราคาสินค้านำเข้าลดลง 1% รวมทั้งรายได้ของโลกเพิ่มขึ้น 1% นั้นจะส่งผลให้เศรษฐกิจของไทยขยายตัวประมาณ 2% จากแนวโน้มเดิม (Base Solution) การขาดดุลการค้าจะลดลง 3.3% เนื่องจากจะมีการส่งออกสูงขึ้น 12.2% และนำเข้าสูงขึ้น 7.84% ซึ่งผลกระทบดังกล่าวจะเป็นจริง มากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับผลที่จะเกิดขึ้นจริงในทางปฏิบัติ ซึ่งไม่สามารถคาดการณ์ได้ว่าแต่ละประเทศจะทำตามข้อตกลงมากหรือน้อย เร็วหรือช้าเพียงใด แต่อย่างไรก็ตามจากผลของการศึกษา ทำให้พอจะสรุปผลได้ว่าการเจรจาของ GATT จะส่งผลในทางบวกต่อภาพรวมทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ในส่วนของการเปิดเสรีภาคบริการ (Service Liberalization) และการลงทุนทางตรงจากต่างประเทศย่อมส่งผลกระทบในทางที่ดีขึ้นต่อเศรษฐกิจของไทยมากกว่าที่ประเมินได้ในงานวิจัยดังกล่าว

2.7.4 ผลกระทบจากอัตราแลกเปลี่ยนและการลดค่าเงิน

ในประเด็นผลกระทบของอัตราแลกเปลี่ยนที่มีต่อดุลบัญชีเดินสะพัด เราสามารถแบ่งงานศึกษาออกเป็นประเด็นย่อยๆ ได้เป็น

7.4.1) ผลกระทบของอัตราแลกเปลี่ยนต่อการนำเข้าหรือส่งออกแยกเป็นส่วนๆ

7.4.2) การนำแนวคิดเรื่องอัตราแลกเปลี่ยนที่เหมาะสมเพื่อกำหนดการแทรกแซง
โดยนโยบายอัตราแลกเปลี่ยน

ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

2.7.4.1) ผลกระทบของอัตราแลกเปลี่ยนต่อการนำเข้าหรือส่งออกแยกเป็นส่วนๆ

ในประเด็นแรก Abebayehn Tegene²⁵ ได้ทำการศึกษาฟังก์ชันการนำเข้าและส่งออกของประเทศใน Africa 5 ประเทศ ได้แก่ Ethiopia, Cote d'Ivoire, Kenya, Malawi, Mauritius, Tunisia, Zimbabwe โดยใช้ข้อมูลรายไตรมาส ปี 1973-85 ผลปรากฏว่า ในฟังก์ชันการนำเข้านั้นอัตราแลกเปลี่ยนมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 95% และมีเครื่องหมายเป็นลบตามที่คาดหมาย แต่มีค่าความยืดหยุ่นต่ออัตราแลกเปลี่ยนค่อนข้างต่ำ ทั้งๆที่มีความยืดหยุ่นต่อราคาสูง ในด้านการส่งออก สัมประสิทธิ์หน้าอัตราแลกเปลี่ยนเป็นลบซึ่งผิดไปจากที่คาดหมายส่วนบางประเทศที่มีสัมประสิทธิ์เป็นบวกก็กลับไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ รวมทั้งค่าความยืดหยุ่นต่ออัตราแลกเปลี่ยนมีค่าต่ำ นอกจากนี้ Tegene ยังได้ศึกษาถึงความเร็วในการปรับตัวของการนำเข้าและส่งออกต่อบัจจัยอัตราแลกเปลี่ยนและราคา พบว่า อัตราแลกเปลี่ยนมีความเร็วในการปรับตัว มากกว่าราคาเล็กน้อย

ขณะที่งานศึกษาในประเด็นเดียวกันนี้ในประเทศไทย สมศักดิ์ วงศ์ปัญญาถาวร²⁶ ได้ทำการศึกษาแบบจำลองการนำเข้า โดยแบ่งสินค้าออกเป็น 4 หมวด คือ สินค้าบริโภค, สินค้าทุน, วัตถุดิบและกึ่งวัตถุดิบ และอื่นๆ และใช้ข้อมูลรายไตรมาส ปี 2513-2525 ในแบบจำลองนี้ สมศักดิ์ได้ใช้ทั้งสิ้น 5 รูปแบบ คือ Static linear model, Static- log linear model, Dynamic linear model, Dynamic - log linear model และ Adaptive expectation รวมทั้งยังนำเหตุการณ์การเกิด

²⁵ Abebayehn Tegene ; On the effect of relative price and effective exchange rate on trade flow of LDCs , *Applied economics* , 1989, 21, p.1447-1463

²⁶ สมศักดิ์ วงศ์ปัญญาถาวร ; การวิเคราะห์เชิงปริมาณอุปสงค์การนำเข้าของประเทศไทยและผลสะท้อนต่อการลดค่าเงินบาท . . . วิทยานิพนธ์ เศรษฐศาสตร์มหบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

วิกฤตการณ์น้ำมัน 2 ครั้ง, การเปลี่ยนแปลงอัตราภาษีศุลกากร 2 ครั้ง จะการลดค่าเงินบาท 1 ครั้งผลปรากฏว่า ในสินค้านำเข้าและสินค้าบริโภคความยืดหยุ่นของราคาสูงกว่าความยืดหยุ่นของรายได้ ซึ่งจะทำให้การใช้นโยบายราคาเช่น ภาษีศุลกากร หรืออัตราแลกเปลี่ยนจะได้ผลมากกว่า นโยบายด้านรายได้ และสมศักดิ์ยังได้ระบุอีกด้วยว่า การลดค่าเงินบาทในปี 2527 จะทำให้ดุลการค้าของไทยดีขึ้นอีกด้วย

นอกจากนี้ Martin J. Baily²⁷ ยังได้นำตัวแปรอัตราแลกเปลี่ยน มาหาค่าความผันผวน (Volatility) ในรูปของ Absolute percentage change และ Moving standard deviation เพื่อศึกษา ผลกระทบของความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนต่อการขยายตัวของส่งออก โดยใช้ตัวอย่าง 11 ประเทศในกลุ่ม OECD ผลปรากฏว่าความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนมีผลต่อการขยายการส่งออกในประเทศส่วนใหญ่ เพราะความผันผวนเป็นต้นทุนทางด้านความเสี่ยงของผู้ส่งออก ดดยมีเพียงบางประเทศ เช่น อังกฤษ และ สหรัฐอเมริกาเท่านั้นที่ให้ผลในทางบวก

2.7.4.2) การนำแนวคิดเรื่องอัตราแลกเปลี่ยนที่เหมาะสมเพื่อกำหนดการแทรกแซงโดยนโยบายอัตราแลกเปลี่ยน

ประเด็นหลักที่เกี่ยวกับผลของอัตราแลกเปลี่ยนอีกประเด็นหนึ่งก็คือ เรื่องการใช้แนวคิด เรื่องอัตราแลกเปลี่ยนที่เหมาะสม (Equilibrium Exchange rate) โดยงานชิ้นแรกในประเทศไทยที่ได้ทำการศึกษาในประเด็นดังกล่าวเป็นของ ชัยวัฒน์ วิบูลย์สวัสดิ์ และ คณะ²⁸ โดยมีการทบทวนทฤษฎีและวิวัฒนาการของแนวคิดนี้ใน ส่วนที่ 1 และในส่วนที่ 2 เป็นการวิเคราะห์แนวโน้มดัชนีค่าเงินบาท ในช่วงปี 2513-2520 โดยใช้การถ่วงน้ำหนักอัตราแลกเปลี่ยนด้วยสัดส่วนการนำเข้า ,ส่งออก และการค้ารวม ผลปรากฏว่าทุกดัชนีมีแนวโน้มเคลื่อนไหวใกล้เคียงกัน นอกจากนี้ยังได้นำแนวคิด Purchasing Power Parity มาใช้หาดัชนีเงินบาทที่ปรับด้วยราคาเปรียบเทียบระหว่างประเทศ (Real Effective Exchange rate) ผลปรากฏว่า ในช่วงปี 2513-2515 ค่าเงินบาทมีค่าสูงเกินไป (Overvalue) และเริ่มมีการปรับเข้าใกล้สมดุลย์ในเวลาต่อมา จนกลางปี 2519 ค่าเงินบาทมีแนวโน้ม ลดลงทำให้ค่าเงินบาทมีค่าต่ำเกินไป (undervalue)

²⁷ Martin J. Baily ; The impact of exchange rate volatility on export growth : Some theoretical considerations and empirical result , *Journal of policy modeling* , 9(1),1987; 225-243

²⁸ ชัยวัฒน์ วิบูลย์สวัสดิ์ และ คณะ ; ดัชนีค่าเงินบาทและค่าเงินบาทที่เหมาะสม , หน่วยงานเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ฝ่ายวิชาการ ธนาคารแห่งประเทศไทย, (2522)

ต่อมา อำนาจ²⁹ (2531) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องดัชนีค่าเงินบาทและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนของประเทศไทย ในช่วงปี พ.ศ.2516-2519 และใช้ข้อมูลเป็นรายไตรมาส โดยทำการคำนวณดัชนีค่าเงินบาทจากประเทศคู่ค้าที่สำคัญของไทย 9 ประเทศ ถ่วงน้ำหนักด้วยสัดส่วนมูลค่าการนำเข้าและมูลค่าการส่งออก แล้วนำดัชนีไปปรับด้วยราคาเปรียบเทียบระหว่างระดับราคาในต่างประเทศกับระดับราคาในประเทศ ซึ่งผลการศึกษารายงานว่า ในช่วงปี พ.ศ.2516-2521 ค่าเงินบาทมีค่าสูงเกินไป (overvalued) เมื่อเปรียบเทียบกับระดับราคา ระหว่างประเทศ ส่วนช่วงปี พ.ศ.2522-2523 ค่าเงินบาทมีค่าต่ำเกินไปเล็กน้อย (undervalued) และค่าเงินบาทอยู่ในระดับสมดุลในช่วงปีพ.ศ.2524-2525 หลังจากนั้นในช่วงปี พ.ศ.2526-2527 ค่าเงินบาทกลับมีค่าสูงเกินไปอีกจนกระทั่งปลายปี พ.ศ.2527-2529 ค่าเงินบาทก็เริ่มมีค่าลดลงตามลำดับ จากนั้นได้สร้างแบบจำลองการกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนซึ่งผลการศึกษารูปได้ว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนภายใต้ทฤษฎี Portfolio ในระยะเวลาที่ศึกษา ได้แก่ อัตราแลกเปลี่ยนในช่วงไตรมาสก่อน ระดับราคาโดยเปรียบเทียบ และระดับรายได้ประชาชาติของต่างประเทศ ซึ่งตัวแปรทั้งหมดมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับอัตราแลกเปลี่ยนหรือในทิศทางตรงกันข้ามกับค่าเงินบาท ส่วนระดับรายได้ประชาชาติในประเทศมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้ามกับอัตราแลกเปลี่ยนหรือในทิศทางเดียวกับค่าเงินบาท ซึ่งผลทั้งหมดเป็นไปตามทฤษฎีที่คาดเอาไว้

และล่าสุดสีหราช³⁰ (2537) ได้ทำการศึกษาโดยใช้แนวคิดเดียวกันกับทั้ง ชัยวัฒน์ (2522) และ อำนาจ(2531) แต่ข้อมูลที่ใช้อยู่ในช่วงปี พ.ศ.2525-2534 ผลปรากฏว่า ในช่วงปี พ.ศ.2525-2527 ดัชนีค่าเงินบาทที่แท้จริงมีค่าสูงกว่า 100 ตลอด แสดงว่าเงินบาทมีค่าสูงเกินไป อย่างไรก็ตามได้มีการปรับค่าเงินบาทให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมในช่วงไตรมาสที่ 4 ของปีพ.ศ.2527 โดยการปรับปรุงระบบอัตราแลกเปลี่ยนของประเทศไทยให้เป็นระบบที่ผูกค่าเงินบาทไว้กับกลุ่มสกุลเงินของประเทศคู่ค้าที่สำคัญ พร้อมทั้งทำการลดค่าเงินบาทลง หลังจากนั้นในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2528-2534 เป็นระยะที่ดัชนีค่าเงินบาทที่แท้จริงมีค่าต่ำกว่า 100 โดยตลอด แสดงว่าเงินบาทมีค่าต่ำเกินไป สำหรับปัจจัยทางเศรษฐกิจที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยนตามความเป็นจริงของประเทศไทยในช่วงเวลาที่ผ่านมา ปรากฏว่าการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรปริมาณ

²⁹ อำนาจ ศรีสุขสันต์ ; ดัชนีค่าเงินบาทและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนในประเทศไทย วิทยา นิพนธ์ เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2531)

³⁰ สีหราช อัครประเสริฐ ; ค่าเงินบาทที่เหมาะสมและการกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนตามความเป็นจริงของไทย , วิทยา นิพนธ์ วิทยาศาสตร์ มหาบัณฑิต(เศรษฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (2537)

เงินของประเทศไทยเปรียบเทียบกับต่างประเทศ รายได้ประชาชาติที่แท้จริงของประเทศไทยเปรียบเทียบกับรายได้ประชาชาติที่แท้จริงของต่างประเทศ ส่วนต่างระหว่างอัตราดอกเบี้ยของประเทศไทยกับต่างประเทศ อัตราแลกเปลี่ยนตามความเป็นจริงของประเทศไทย ณ ไตรมาสก่อน และนโยบายของรัฐบาลมีอิทธิพลในทางบวกต่อการเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยนตามความเป็นจริงของประเทศไทย นอกจากนี้ผลการศึกษายังนำไปสรุปที่ว่า ค่าเงินบาทเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่จะช่วยสนับสนุนให้การส่งออกของไทยมีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้น อย่างไรก็ตาม การที่ประเทศไทยยังประสบกับภาวะการขาดดุลการค้ามาตลอด มีสาเหตุมาจากการนำเข้าสินค้าประเภททุนวัตถุดิบ และเชื้อเพลิงจากต่างประเทศเพื่อผลิตสินค้าเพื่อการส่งออกนั่นเอง นอกจากนี้นโยบายของรัฐบาลในการกำหนดระบบอัตราแลกเปลี่ยนและอัตราแลกเปลี่ยนในอดีตเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนของประเทศไทยในระยะปัจจุบัน จึงไม่อาจกล่าวได้ว่าตลาดบริวารลดเงินตราของประเทศไทยเป็นตลาดที่มีประสิทธิภาพ

2.7.5 ผลกระทบจากการลงทุนทางตรงระหว่างประเทศ

ในประเด็นที่เกี่ยวกับผลกระทบจากการลงทุนทางตรงที่มีต่อดุลการค้าและดุลบัญชีเดินสะพัดของไทย RUAGWUD³¹(1996) ได้ทำการศึกษาเพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างการลงทุนทางตรงจากต่างประเทศกับสัดส่วนการนำเข้าและการส่งออกต่อรายได้ประชาชาติของไทยโดยใช้แบบจำลองทางเศรษฐมิติและการประมาณค่าแบบ OLS ข้อมูลที่ใช้เริ่มตั้งแต่ปี 1968-1993 ในแบบจำลองการนำเข้า ปริมาณการลงทุนทางตรงจากต่างประเทศในประเทศไทยก่อให้เกิดการนำเข้าที่เพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ย่อมหมายความว่า การลงทุนทางตรงจากต่างประเทศมีส่วนทำให้เกิดภาวะการพึ่งพาการนำเข้าของประเทศไทย ส่วนในแบบจำลองการส่งออกนั้นทุนสะสมของการลงทุนทางตรงจากต่างประเทศ (Stock of Foreign Direct Investment) ทำให้มีการส่งออกเพิ่มขึ้นเป็นไปตามนโยบายการส่งเสริมการส่งออก (Export Oriented Industry) นอกจากนี้ผลการศึกษายังได้ระบุว่า การส่งออกของไทยมีการปรับตัวค่อนข้างช้า เนื่องจากมีส่วนของการส่งออกสินค้าขั้นปฐมค่อนข้างสูง นอกจากนี้ผลจากการ Simulation โดยสมมติว่า หากมีการเคลื่อนย้ายการลงทุนทางตรงออกจากประเทศไทยไปในทันทีที่เกิดผลทำให้การลงทุนภาคเอกชน, การนำเข้า, การส่งออก, การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และภาวะเงินเฟ้อลดลงทันที ซึ่งจะทำให้ในระยะสั้นดุลบัญชีเดินสะพัดของไทยจะขาดดุลลดลง แต่ในระยะยาวจะกลับมาขาดดุลมากขึ้น เนื่องจาก

³¹ Ruagwud Jarungsipong , Macroeconomic aspect of foreign direct investment in Thailand , MA. Thesis ,Thammasat University (1996)

ความสามารถในการผลิตของไทยเพื่อการส่งออกยังขาดแคลน เพราะไม่มีทุนสะสมจากการลงทุนของต่างประเทศ

งานศึกษาของกรณีต่างประเทศ Maxwell J.Fry³²(1996) ได้ทำการศึกษาผลกระทบของการลงทุนทางตรงจากต่างประเทศต่อ การสะสมทุน(Capital formation) ,การออมของประเทศ(National saving),การนำเข้า,การส่งออก และการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ในประเทศกลุ่ม Pacific Basin 6 ประเทศ เทียบกับประเทศกำลังพัฒนา 11 ประเทศ โดยใช้แบบจำลองเศรษฐกิจมหภาค ผลการศึกษาระบุว่า ในประเทศกลุ่มPasific Basin การลงทุนจากต่างประเทศ แม้จะทำให้การลงทุนของประเทศสูงขึ้นขณะที่ทำให้การออมของประเทศดีขึ้นด้วย ทำให้ดุลบัญชีเดินสะพัดดีขึ้นในระยะยาว แต่ในประเทศกำลังพัฒนาผลกระทบของการลงทุนทางตรงจากต่างประเทศ กลับทำให้การออม,การลงทุนและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจลดลง เนื่องจากภาคการเงินและระบบอัตราแลกเปลี่ยนยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ นอกจากนี้ Fry (1996) ยังระบุถึงผลต่อการนำเข้าและการส่งออก ว่าการลงทุนทางตรงจะทำให้ ดุลบัญชีเดินสะพัดแยกลงในระยะสั้น เนื่องจากการนำเข้าที่สูงขึ้น แต่ในระยะยาวการส่งออกจะดีขึ้นจนกระทั่งทำให้ดุลบัญชีเดินสะพัดดีขึ้นในที่สุด

งานศึกษาที่น่าสนใจอีกชิ้นหนึ่งได้แก่ Gary Hufbauer³³ ซึ่งได้ทำการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการลงทุนทางตรงจากต่างประเทศและการค้าระหว่างประเทศของประเทศญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา และเยอรมัน โดยใช้ข้อมูลในปี 1980, 1985, 1990 และแบบจำลองทางเศรษฐมิติมาช่วยอธิบาย พบว่าค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจสำหรับแบบจำลองการนำเข้าและส่งออกมีค่าสูงพอสมควร โดยสหรัฐอเมริกามีค่าเท่ากับ 0.75 ญี่ปุ่นมีค่าเท่ากับ 0.8 และเยอรมันมีค่าเท่ากับ 0.85 ในสหรัฐอเมริกาค่าสัมประสิทธิ์การลงทุนมีทิศทางเดียวกับการส่งออกและมีนัยสำคัญสูงทุกปี ขณะที่การนำเข้าค่าสัมประสิทธิ์กลับไม่มีนัยสำคัญหรืออาจจะกล่าวได้ว่าการนำเข้าของสหรัฐอเมริกาไม่ได้เป็นผลจากการขยายตัวของการลงทุน ขณะที่ในประเทศญี่ปุ่นค่าสัมประสิทธิ์การลงทุนมีนัยสำคัญสูงทุกปี และสอดคล้องกับทิศทางของการส่งออกและการนำเข้าอย่างเห็นได้ชัด ในเยอรมันค่าสัมประสิทธิ์มีนัยสำคัญกับการนำเข้าและส่งออกในปี 1980 ส่วนในปี 1990 ค่าสัมประสิทธิ์ดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับการส่งออกเพียงอย่างเดียว

³² Maxwell J,Fry ; How foreign direct investment in pacific asia Improve the current account , Birmingham Journal of Asian Economics , Vol 7,No.3,1996 pp. 459-486

³³ Gary Hufbauer , Darins Lakdawalla and Anup Malani ; Determinant of foreign direct investment and its connection to trade ,

ต้นฉบับ หน้าขาดหาย